UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Jncipiens à Juliano Apostata Jmperatore, perducitur vsque ad obitum Theodosii Augusti: continet annos XXXIV.

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

Iesv Christi Annus 388. Siricii Pap. Annus 4. Valentin. 13. Theodosii 10. Impp.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14548

Visual Library

Arianis diſplicere poterat, nec tam factum diſplicere, quam vt eſſet, quod in nobis reprehenderent. Quis autem eſt tam durus, immitis, ferreus, cui diſpliceat, quod homo redimatur à morte, fœmina ab impuritatibus barbarorum, quæ grauiores morte ſunt; adoleſcentulæ, vel pueruli, vel infantes ab idolorum contagiis, quibus mortis metu inquinabantur? Quam cauſam nos etſi non ſine ratione aliqua geſſimus; tamen ita in populo proſecuti ſumus, vt confiteremur: multoq; fuiſſe commodius aſtrueremus, vt animas Domino, quam aurum ſeruaremus. Qui enim ſine auro miſit Apoſtolos, & Eccleſias ſine auro congregauit. Aurum Eccleſia habet, non vt ſeruet, ſed vt erogat, & ſubueniat in neceſſitatibus. hæc ipſe. Laudaſſe id in Ambroſio S. Auguſtinum, eundemque imitatum eſſe, Poſſidius *a* tradit. Egregium factum! erogando aurum, illæſam tutamque ciuitatem ſeruauit, ſic ipſe dux loco militum pauperes armans contra tyrannum.

a *Poſſi. vit. S. Aug. c. 24.*

AMBROS. AD SVOS EXHORTATIO.

LXIII. Cum vero exemplo vicinarum ciuitatum ciues Mediolanenſes ſibi quoque timerent, niſi cohibuiſſet Ambroſius, omnes ferme ſolum vertentes, ſolitariam ciuitatem reliquiſſent: ipſe vero quod ſciret, diuina exiſtimo reuelatione, cito torrentem illum exiccandum, crebris eos ſermonibus continuit intra mœnia; vnum illud vehementer inculcans, vt quoniam propter peccata eiuſmodi flagella cœlitus immitterentur, mox fore ſecuros affirmaret, ſi peccata pœnitentia digna delerent: nam inter alia *b*: *Ciuitati etiam nonniſi propter ciuium peccata infertur excidium. Deſiſte ergo peccare, & ciuitas non peribit. Quid fugis patriã, ſi vis ſaluus eſſe? tua potius peccata ſubterfuge. Si tu peccare deſieris, victus eſt inimicus.* hæc & alia pluribus, aliiſque ſermonibus continens ſubditos ſibi in officio pœnitẽtiæ. Errare quidem certum eſt Socratem *c*, qui hæc refert ad tempora necis Gratiani: nam tunc Maximus ſtetit in Gallia, nec Valentinianus tum fugam arripuit.

b *Ambroſ. ſer. 85.*

c *Socrat. l. 5. c. 1.*

LXIV. MAXIMVS MITIOR REDDITVS OMNES SIBI CONCILIARE STVDET.

Cæterum Maximus eo terrore ita exagitata illa Italiæ parte, cum timorem vehementem aliis prouinciis incuſſiſſet, adeo vt nullum ſibi iam aduerſari videret, Imperatoris aggreſſus eſt perſonam agere, non tyranni: & quo ſibi, cum Senatum, tum etiam populum conciliaret, cunctis morem gerere etiam plus æquo ſtudebat, indulgere Gentilibus, reddere illis dempta per Gratianum ſacrificia, reſtituereque ſublatam in Capitolio aram Victoriæ: quin etiam pro Iudæis reſcripſit, & alia id genus multa: ſed & ne hac ex parte Catholicum populum concitaret, alia via illis inſeruire videri volebat, nempe in patrocinio Catholicæ fidei. Sed videamus in primis, in quibus magno ſcandalo Iudæis fauit. Sanctus Ambroſius rem geſtam ſic narrat *d*: *Nonne propterea Maximus deſtitutus eſt, quia ante ipſos expeditionis dies, cum audiſſet Romæ ſynagogam incenſam, edictum Romam miſerat, quaſi vindex diſciplinæ publicæ? Vnde populus Chriſtianus ait: Nihil boni huic imminet. Rex iſte Iudæus factus eſt: defenſorem iſtum diſciplinæ audiuimus, &c.* hucuſque Ambroſius, qui quidem impietati adſcribit eiuſdem Maximi cladem.

d *Ambr. ep. 29.*

LXV. QVID MAXIM. AD SIRICIVM PAPAM.

Sed ad conciliandos (vt dictum eſt) Chriſtianorum animos, quam acerrimum ſe fidei Catholicæ exhibuit defenſorem: indicat enim id eiuſdem epiſtola ad Siricium Papam data, quæ ſic ſe habet *e*:

e *Extat to. 1. ep. Rom. Pont. p. 48.*

Victor Maximus perpetuus triumphator Auguſtus Domino vere S. Apoſtolico viro Siricio Epiſcopo ſalutem.

Accepimus litteras ſanctitatis tuæ, quæ nobis fuere gratiſſimæ, quæque plane & nomini ſacerdotis & dignitati Vrbis ſplendidiſſimæ conuenirent. Fidei vero Catholicæ, de qua clementiam noſtram conſulere voluiſti, quo maius circa me & ſpeciale iudicium diuinitatis experior, hoc me confiteor curam habere maiorem; qui videlicet ad imperium ab ipſo ſtatim ſalutari fonte conſcenderim, & cui in omnibus ſemper conatibus atque ſucceſſibus Deus fautor aſſiſterit: cuiuſque hodie, & vt ſpero, perpetuo protector & cuſtos eſſe dignetur, Pater chariſſime. Cæterum de Agricio, quem indebite ad presbyterii gradum conſcendiſſe commemoras, quid religioni noſtræ Catholicæ poſſum præſtare reuerentius, quam vt de hoc ipſo, cuiuſcemodi eſſe videatur, Catholici iudicent ſacerdotes? quorum conuentum ex opportunitate omnium vel qui intra Gallias, vel qui intra quinque prouincias commorantur, in qua elegerint vrbe conſtituam; vt iiſdem reſidentibus & cognoſcentibus, quid habeat conſuetudo, quid legis ſit, iudicetur: hæc enim quæ libris ſunt aſſerenda, & maiorum noſtrorum religioſiſſimis conſtitutis, ipſi poſſunt melius aſtruere, qui norunt.

LXVI. MAXIMI STVDIVM PRO FIDE CATHOLICA.

Cæterum id nobis animi & voluntatis eſſe profitemur, vt fides Catholica procul omni diſſenſione ſummota, concordantibus vniuerſis ſacerdotibus, & vnanimiter Deo ſeruientibus, illæſa & inuiolabilis perſeueret. Nam noſter aduentus ita inquinata aliqua, & ſceleratorum labe polluta deprehendit, & reperit, vt niſi noſtra prouiſio atq; medicina, quæ ex Dei ſummi timore veniebat, his opem celeriter attuliſſet, ingens profecto diuulſio atq; perditio fuiſſet exorta, & vix ſananda poſtea vitia concreuiſſent. Cæterum quid adhuc proxime proditum ſit Manichæos ſcelera admittere, non argumentis, neq; ſuſpicionibus dubiis vel incertis, ſed ipſorum confeſſione inter iudicia prolatis, malo, quod ex geſtis ipſis tua ſanctitas, quam ex noſtro ore cognoſcat: quia huiuſcemodi non modo factu turpia, verum etiam fœda dictu, proloqui ſine rubore non poſſumus. manu Imperatoris. *Diuinitas te ſeruet per multos annos.* hæc Maximus.

Quod autem ait de Manichæis, puto intelligendum de Priſcillianiſtis, quorum hæreſes Manichæis cognatas idem Maximus (vt vidimus) etiam gladio fuerat inſecutus. Quod autem ad Gentiles pertinet, vix credi poteſt, quo plauſu Maximus ab illis exceptus fuerit: quippe qui in Gratianum olim infenſi & in Valentinianum puerum, quod ille ſacra ipſorum vetuiſſet, hic autem petita licet non reddidiſſet; lætis aſpiciunt oculis, quem idololatriæ vindicem ſacrorumque reſtitutorem diu deſideratum eſſent conſecuti, nactique Pontificem. Maximi vero tunc laudes Symmachus Conſularis, libro eo argumento cõſcripto, atque coram ipſo (vt ait Socrates *f*) recitato, inſigniter proſecutus eſt. At de Maximo hactenus. LXVII.

f *Socr. l. 5. c. 14.*

Ad poſtremum, illud non excidat, hoc anno, cum tot turbis Orbis & Vrbs rerum nouarum motibus concuteretur, Vrbanam Præfecturam geſſiſſe Pinianum, prout Imperatorum reſcripta *g* ad ipſum data declarant: qui adhuc Gentilis Melaniam iuniorem, ſenioris neptem duxit vxorem, vt auctor eſt Palladius *h*: ab ipſa autem coniuge perfectum eſſe redditum Chriſtianum, idem affirmat; de quo ſuis locis plura inferius dicturi ſumus. Corrigendum autem tum ex Codice Theodoſiano, tum ex eiuſdem S. Auguſtini epiſtolis, quod interdum Pinianus ab aliis, interdum vero idem Alpinianus *, vel alio modo dictus reperiatur. LXVIII.

g *l. 4. de cens. Agen. in rub. C. Theod. & l. 25. de mod. & preſſ. ead. Cod.*
h *Pallad. in Lauſiac.*
* *Alpinianus*

IESV CHRISTI
Annus 388.

SIRICII PAP. Annus 4. — VALENTIN. 13. IMPP. THEODOSII 10.

TRecenteſimo octogeſimo octauo Chriſti anno Theodoſius Imperator ſecundum adiit Cõſulatum, habuitque collegam Cynegium: cuius exordio idem Imperator aduerſus Maximum expeditionem parauit, atq; eius cauſa tributum nouum indixit: quod cum inter alios permoleſte ferrent ciues Antiocheni, quadam animi perturbatione agitati, proſilientes in forum, veſano impetu irruentes in ſtatuam Placillæ Auguſtæ iam biennio ante vita functæ, loco emotam cum ignominia protraxerunt. In quos Theodoſius vehementer commotus, perditurus prope erat ciuitatem cum ciuibus, niſi opera monachorũ & legatione Flauiani eius ciuitatis Epiſcopi vix tandem placatus eſſet. hæc quidem ſummatim complexa, fuſiorem rei geſtæ tractationem continent: quam oratione proſecuturi, primum de tempore, quo hæc acciderunt, diſſerendum eſt. I.

ANTIOCHENI DIIICIVNT STATVAS THEODOSII ET FLACILLA.

Scimus Theodoretum *i* atque Sozomenum *k* hæc referre ad tempus poſterioris aduentus Theodoſii in Italiam aduerſus Eugenium tyrannum: quibus aduerſatur in primis Zoſimus, qui hoc tempore expeditionis in Maximum ea omnia contigiſſe refert. Sed & S. Ambroſius *l* abſque aliqua dubitatione eadem ſatis probata reliquit, dum ad Theodoſium ſcribens epiſtolam eo tempore, II.

i *Theod. l. 5. c. 19.*
k *Soz. l. 7. c. 23.*
l *Ambr. ep. 28.*

quo

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

quo idem Theodoſius Maximum in Italia expugnauit, de indulgentia Antiochenis conceſſa meminit. At rem geſtam per ſingula ordine proſequamur.

a Soz. l. 7. c. 23.
Spectrum viſum.

Quid autem eiuſmodi ſeditionem præceſſerit, Sozomenus ſic narrat *a*: *Aiunt præcedente nocte, poſtquam ſuccedente die ſeditio mota fuit, ſpectrum mulieris viſum eſſe, magnitudine inuſitatum & aſpectu horrendum: quod quidem in ſublime per ciuitatis plateas diſcurrēs, aerem diuerberaret flagello horriſono: vt quemadmodum ad iram beſtias incitant ij, qui ad huiuſmodi ſpectaculum operam ſuam nauant, ita hanc ſeditionem dæmonum inſidiis genius aliquis malus commouerit. At fuiſſet ſane cædes ingens ſecuta, niſi iram ſuam Imperator ſacræ ſupplicationis reuerentia motus remiſiſſet.* hæc Sozomenus.

III. Quod vero pertinet ad ſubſecutum ciuium piaculum, quod occaſione noui impoſiti tributi ob bellum hoc anno gerendum aduerſus Maximum, Theodoretus *b* admiſſum affirmat: deturbationem æneæ Placillæ Auguſtæ defunctæ ſtatuæ, eiuſdemque per vrbem cum ludibrio protractionem fuiſſe, idem tradit: licet Sozomenus *c* & Zoſimus *d* non Placillæ tātum ſimulacrum, ſed & Theodoſii ſtatuas ea contumelia affectas narrent; quod & ex oratione Flauiani coram Theodoſio habita verius demonſtratur. Miſſos autem ab Imperatore ad vltionem Elebechum quendam ducem exercitus, necnon Cæſarium Præfectum Palatii, Theodoretus teſtatur. Quod vero ad Cæſarium ſpectat, procul à veritate recedit Nicephorus, *e* dum hunc illum putauit eſſe Cæſarium fratrem Gregorii Nazianzeni, quem longe ante hæc tempora, nempe ſub Valente, extremum diem clauſiſſe diximus: erroreque lapſus eſt hic Theodoretus, & alii, qui dixerunt à Theodoſio dilatam eſſe vindictam, ex eo, quod lege à ſe lata, iubente ſancto Ambroſio, prohiberetur ſtatim gladio in eos agi. Nam nondum Theodoſius in Italiam venerat, neque cum Ambroſio quicquam ante hac negotii habuit.

b Theod. l. 5. c. 19.
c Soz. l. 7. c. 23.
d Zoſ. l. 4.
Qui miſſi a Theodoſio ad vltionem.
e Niceph. l. 12. c. 44.

IV. Quid vero ſingulis ferme diebus fieri contigerit, ex S. Ioanne Chryſoſtomo hic reddemus ex orationibus, quas Græce (vt teſtatur Suidas *f*) Adriantas nominant, nempe de ſtatuis; quarum prima illa cenſenda eſt, quam poſt ſeptem dies à facinore perpetrato in Eccleſia habuit ante aduentum eius ſceleris vltorum Iudicum: eſt eius exordium *g*: *Quid dicam? aut quid loquar? lacrymarum præſens tempus, non verborum, luctuum, non ſermonum, deprecationis, non concionis. Tanta patratorum magnitudo, tam immedicabile vulnus, tam vaſta plaga & omni medicamine maior, & superni indigens auxilij.* & paulo poſt: *Tacuimus diebus ſeptem, ſicut & amici Iob. Date mihi hodie os aperire, & hanc communem lugere calamitatem, &c.* proſequitur pluribus nouitatem atque immanitatem delicti; nouitatem, inquam, quod, vt ait, ciuitas illa pacifica ac quieta, minime autem factioſa & inſolens eſſe ſoleret: *Quis nobis*, inquit, *inuidit, chariſſimi? quis nobis zelatus eſt? vnde tanta facta eſt mutatio? Nihil fuerat noſtra ciuitate venerabilius; nihil factum eſt miſerabilius: populus tam compoſitus & manſuetus, veluti equus manibus aſſuefactus, & domeſticus ſemper accerſentium manibus adueniens, repente tantum nunc nobis reſilijt, vt tot mala geſſerit, quæ neque dicere fas. Lamentor & lugeo nunc, non propter expectatæ comminationis magnitudinem, ſed propter nimiam patratorum inſaniam. Licet enim non irritaretur Imperator, neque puniret & caſtigaret: quo modo, dic mihi, commiſſorum ignominiam ferremus? Luctu interducitur mihi doctrinæ ſermo, &cæt.* luget, & ad luctum excitat populum audientem. Addit poſt multa, talia Deum fieri permiſiſſe quod eadem ciuitas blaſphemantes Deum minime cohibuerit: Pluribus demum eos hortatus eſt ad pœnitentiam peragendam.

f Suid. ver. Placilla.
Chryſoſ. conciones eius temporis.
g Chryſoſt. tom. 2. ad pop.

V. Aduenerat Quadrageſimæ tempus, quo cum frequens eſſet ad Eccleſiam Antiochenorum concurſus, cum nullam aliam conſolationem haberent, quam ad Eccleſiam conueniendi, omni ſpe deſtituti, præter illam, quam collocarant in Deum: ipſe Chryſoſtomus verbum Dei eiſdem affatim propinabat: incendebatur enim vehementer eorum commiſeratione, quos ad pœnitentiam hortabatur. Extant ipſæ homiliæ, in quibus, quantum valeat eloquentia neceſſitati coniuncta, monſtratur. Cum vero Iudices vindices ſceleris Antiochiam peruenissent; iidem primum ſane omnium ciuitatem illam nobiliſſimam metropolis totius Syriæ dignitate ſpoliauere: etenim loca publica publico vſui mancipata, nempe balnea, theatra, fora, & alia id genus clauſere. Tranſlatam quidem fuiſſe Syriæ metropolim in Laodicenſem ciuitatem, ſcriptores affirmant.

Mvlcta illata in Antiochenos.

Inde vero nobilium complures, qui admiſſi ſceleris vel auctores videri poterāt, vel ſocii aſſectatoreſque fuiſſe in ſuſpicionem adducebantur, captiui ducti ſunt, iiſdemque repleti carceres: exhibentur tortores atque tormenta: armantur milites pro foribus ſtantes, ne quid à ciuibus dira timentibus tentaretur. Præparantur à Iudicibus de ſingulis cognituris atrociſſimæ quæſtiones: eorumque quos magis ſuſpicio exagitabat bona cuncta continuo proſcribuntur, affixis domorum ipſorum ianuis tabulis proſcriptionis.

VI. Ciuium omnium tripertitus ſtatus hic erat. Pars magna poſt admiſſum atrox maieſtatis crimen, cum audiſſent Antiochiam mitti ab Imperatore exercitum atque Iudices, fuga ſibi conſuluit, vtpote timens, tradendam ciuitatem militibus diripiendam, ciueſq; more captæ vrbis ab hoſtibus cædendos. Qui vero in ciuitate remanſerant, horum partem alteram non mediocrem carcer incluſerat; alteram vero vehemens metus exagitabat, ad horas ſingulas expectantes lictores, à quibus conicerentur in vincula, atque ſubiicerentur, vt alii, quæſtionibus: quorum vnum erat confugium Eccleſia, vnaque tantum reliqua ſpes in Deo, quos Chryſoſtomus Dei verbo erigebat, ad preces ad Deum fundendas, pœnitentiamque agendam, aſſiduis concionibus admonens.

Status miſerandus Antiochenorum ciuium.

VII. Cum ſic deploratiſſimus eſſet ſtatus ciuitatis Antiochenæ, omnique ex parte tetra præſentium rerum facies, & deteriorum expectatione teterrima: ecce in ipſorum auxilium è montibus properant à Deo miſſi cœleſtes milites, quorum arma ab Apoſtolo deſcribuntur non eſſe carnalia, ſed ſpiritualia, Deo potentia. Erant hi, qui carnem ſuam crucifixerant cum vitiis & cōcupiſcentiis, monachi præclariſſimi, quorum cum iugis conuerſatio in cælis eſſet, inferorum ſpiritibus terrori erant, hominibus vero maximæ reuerentiæ. Hi igitur cum audiſſent, fortaſſe fugientium ore, res Antiochenæ ciuitatis in ſummo verſari diſcrimine, tanquā quodam claſſico excitati, conferto agmine, properant Antiochiam. Quidnam vero egerint, ſimulac peruenerunt, Ioannes Chryſoſtomus pluribus narrat, cum meliori de omnium ſalute ſpe, horum ope, concepta, homiliam illam ordine decimam ſeptimā ad populum habuit; vbi inter alia. *Quando*, inquit, *à Rege miſſi ad commiſſorum inquiſitionem tremendum illud conſtituerunt iudicium, omneſque ad malefactorum pœnas vocabant, & varia mortis omnibus erat expectatio: tunc vertices montium habitantes monachi propriam exhibuere ſapientiam. Namque tot annis in cauernis ſuis concluſi, nemine aduocante, ſuadente nemine, poſtquam nubem tantam ciuitatem circumſtantem viderunt, tabernacula ſpeluncaſque ſuas derelinquentes, vndiq; confluxerunt, velut Angeli quidem de cælo profecti. Et erat cernere tunc ciuitatem vni ſimilem homini. Vbique tunc vidiſſes ſanctos illos, manifeſtos vel ex aſpectu ſolo, dolore preſſos conſolantes & ad omnem calamitatis contemptum inducentes.*

Monachi ferunt ſuppetias per vniuerſæ ciuitati.

VIII. *Quis enim illos conſpicatus mortem non deriſiſſet, non deſpexiſſet vitam? Nec hoc ſolum erat mirabile, ſed quod Principibus ipſis accedentes, cum fiducia loquebantur pro reis, & ſanguinem effundere parati erant, & capita deponere, vt captos ab expectatis tribulationibus eriperent: & dixerūt ſe non prius receſſuros, quā Iudices parcerēt ciuitatis populo, vel ſe communiter cum reis ad Regem Legatos mitterent: Religioſus eſt, inquiunt, qui noſtræ genti dominatur, fidelis eſt, pietate viuens. Nos igitur ipſum omnino reconciliabimus, non permittemus vobis, neque concedemus enſem polluere, nec vllum abſcindere caput. Si vero hæc non fertis, & nos cum reis omnino moriemur. Grauia quidem patrata, & nos confitemur: ſed Regis humanitatem non excedit geſtorum iniquitas. Dicitur quidam illorum aliud verbum ſapientiæ plenum dixiſſe, quod ſtatuæ quidem deiectæ rurſum erectæ fuerunt, & propriā receperunt formā, & factum correctionem habuit celerrimā: Si vos autē Dei imaginem occideritis: quo modo*

Egregia monachorum conſtantia.

rurſum poteritis commiſſum reuocare? quomodo perditos reſuſcitare, & animas corporibus reddere? hunc fuiſſe Macedonium vita inſignem monachum, Theodoretus affirmat, qui rem paulo fuſius proſecutus, hæc ait *a*:

a Theod. li. 5 c. 19.

IX. MACEDONII INSIGNE FACINVS.

Ex quorum, nempe monachorum, *numero fuit ſanctiſſimus Macedonius, vir tum rerum, quæ in communi vita geruntur, inſcius, tum litterarum ſacrarum prorſus ignarus. Iſte in montium verticibus vitam agens noctes dieſq; omnium Saluatori ſinceras preces offerre ſolebat, qui neque Imperatoris violentiam pertimeſcere, neque de poteſtate eorum, qui miſſi fuerant, laborare viſus eſt: ſed in media vrbe, prehenſo alterius Iudicum pallio, ambos ex equis deſcendere iubet. Illi vero cum viderent ſenem ſtatura exigua, pannis ſordidis amictum, primo indignari quidem: ſed vt primum à quibuſdam illorum, qui antecedebant, viri illius virtutem didicerant, deſilire de equis, illius genua amplecti, veniam denique precari cœperunt. Macedonius diuina imbutus ſapientia, talibus oratione compellat: Dicite, viri cariſſimi, Imperatori hæc verba; Non ſolum Imperatorem eum eſſe, ſed hominem etiam. Itaque ne oculos tantummodo ad Imperium adijciat, ſed ſuam ipſius naturam mente complectatur. Nam cum homo ſit, illis imperat, qui ſunt eiuſdem naturæ participes: humanam autem naturam ad Dei imaginem & ſimilitudinem eſſe fabricatam. Quare ne tam crudeliter & inhumane imaginem Dei è medio tolli iubeat: nam bilem mouet opifici, cum eius imaginem contumelioſe tractet. Conſideret enim, quam iniquo animo tulerit ipſe æneam coniugis imaginem contumelia affectam eſſe: ſe tamen in imaginem Dei contumelioſum eſſe non dubitare. At quantum interſit inter imaginem inanimem, & animatam, viuam ac rationis compotem, omnibus, qui ſunt mente præditi perſpicuum eſt. Illud præterea ſecum cogitet, nobis perfacile eſſe, pro vna ænea imagine multas fabricare; ſed eum non poſſe omnino facere vel pilum vnius illorum, qui interfecti ſunt. Hac audita oratione, viri illi admirabiles eam ad Imperatorem retulerunt, &c.* Porro de eodem Macedonio plura habet idem Theodoretus *b* in libro ſanctorum Patrum: aitque eum hanc ob cauſam, quod nihil aliud, niſi ordeum madefactum ſoleret comedere, fuiſſe cognomento dictum κριθοφάγον. Subdit autem Chryſoſtomus ad hæc: *Multa & de iudicio ipſi diſſeruere. Quis non conſternaretur? quis non virorum ſapientiam admiraretur?*

b Theod. li. S. Patr. c. 13

X. MVLIERIS SPECTATA CONSTANTIA.

Quoniam quædam reorum mater nudato capite, & canis oſtenſis, iudicaturi equum freno apprehendit, & per forum prætercurrens, ſic ad iudicium ſimul ingreſſa eſt: omnes obſtupefacti ſumus, omnes admirati pietatem & magnanimitatem. Quo modo non magis ad hos obſtupeſcere oportet? illa enim etiam ſi mortua eſſet pro filio, nihil mirandum: magna enim naturæ vis, & inexpugnabilis viſcerum neceſſitas. Hi vero non genuerunt, nec educarunt: immo vero quos non nouerunt, quorum nomen non audierunt, quibus cum nunquam conuerſati ſunt, quos ex ſola nouerunt calamitate, in tantum amauerunt, vt etiamſi infinitas habuiſſent animas, omnes pro illorum ſalute tradere vellent. Neq; mihi dicas hoc, quod non iugulati ſunt, nec ſanguinem effuderunt; ſed quod tanta contra Iudices vſi ſunt libertate, quanta ſolos de ſalute ſua deſperatos vti veriſimile fuit; & tali cum ſententia de montibus ad tribunal cucurrerunt. Nec enim niſi prius ſe neci præparaſſent cuilibet, tam libere potuiſſent Iudices alloqui, & tantam tunc exhibere magnanimitatem. Etenim ante Prætorij ianuas totos dies agebant ſedentes, abducendos de carnificum manibus eripere parati. hæc de ſtudio monachorum Chryſoſtomus.

XI.

Quæ vero ſubdit de philoſophis tum Antiochiæ commorantibus, plane redarguunt grande mendacium Zoſimi *c*, quo tradit, Libanium vna cum Hilario pro ſalute ciuitatis legationem ſuſcepiſſe ad Theodoſium Imperatorem: ait enim ipſe Chryſoſtomus: *Vbi nunc ſunt pallia geſtantes & profundam oſtentantes barbam, & bacula dextera ferentes, externorum philoſophi, Cynica piacula, ſub menſalibus canibus miſeriores, ventriſq; cauſa cuncta facientes? Omnes tunc ciuitatem deſeruerunt, reſilierunt omnes, in cauernas conditi ſunt: ſoli vero, qui per opera vere philoſophiam exhibent, ac ſi nullum ciuitatem malum comprehendiſſet, ſic intrepide in foro apparuerunt: & vrbem quidem habitantes, ad montes & deſerta auolauerunt, eremi vero incolæ in vrbem ingreſſi ſunt, &c.* Quod ad Libanium ſpectat: quis, quæſo, ipſum rediuiuum ad hoc munus legationis obeundum ab inferis reuocauit, quem alii ſub Valente tradunt defunctum, alii vix ad ipſum initium Imperii Theodoſii vitam produxiſſe cõfirmant? Cum vero idem

c Zoſi. li. 4

DE LIBANIO ZOSIMVS REDARGVITVR.

Ioan. Chryſoſtomus hæc & alia plura in commendationem egregiæ per eoſdem monachos nauatæ tunc operæ, eos quidem illud obtinuiſſe tradit, vt ſententia de nece ſontium differretur, donec, quid de his decernendum eſſet, Imperatori ſignificaretur.

XII.

At quanto id illi temporis ſpatio perfecerunt? & quamdiu ea de cauſa Antiochiæ commorati? audi quod mireris: *Hi*, inquit Chryſoſtomus *d*, *die vna & deſcenderunt, & diſſeruerunt, & ſoluerunt calamitatem, & ad propria reuerſi ſunt tabernacula: tanti eſt philoſophia à Chriſto introducta.* at non ſic quidem hæc intelligenda puto, vt vnius diei duntaxat ſpatio tot tractatus confici potuiſſent, cum præſertim idẽ ſuperius tradat, eoſdem ad fores Prætorii totos dies excubaſſe, vt ſi qui ducerentur ad ſupplicia, eriperent è carnificum manibus: ſed illud plane ſignificare voluerit, ea diligentia celerius opus impletum, decretaq; legatione, eoſdem tanquam aues quam citiſſime è ciuitate conuolaſſe in ſolitudinem, inanes auras omnium ore iactatæ gloriæ euitantes, quod Chriſtianorum philoſophorum tantum mos eſt. Quatriduum in ea actione inſumptum eſſe, idem Chryſoſtomus alibi affirmat, dum de conceſſis à Iudicibus ad Principem adeundum induciis homiliam ipſe tunc ad populum habuit, qua illius quatridui concinnans hiſtoriam, eandem poſterorum memoriæ voluit commendaſſe, quam par eſt hic eodem textuæ filo connectere. Quis non libenter audiat vera certaque à tanto auctore deſcripta, qui & oculis cuncta ſpectauit, & his, qui interfuerunt tunc eadem in memoriam reuocauit, ſic exorſus *e*?

d Chryſoſt. dicta ho. 17.

COMMORATIO MONACHORVM ANTIOCHIÆ.

e Chryſ. ad pop. Antioc. ho. 15.

XIII. CHRYSOSTOMI SINGVLIS DIEBVS CONCIONATVR.

Ab eodem principio & iiſdem proœmiis, quibus heri & nudius tertius cœpi, & hodie incipiam: dicam & nunc: Benedictus Deus. Quale præteritum vidimus quatriduum, & quale nunc videmus præſens? Quanta in illo obſcuritas tunc erat? quanta nunc in præſenti tranquillitas? Tremendum in ciuitate tribunal illud & omnium corda conquaſſauit, & nocte fecit diem nihilo eſſe meliorem, non radiis obtenebratis, ſed triſtitia & timore oculos offuſcantibus veſtros. Vt igitur & nos maiorem capiamus voluptatem; pauca eorum, quæ tunc acciderunt, commemorare volo. Et vobis enim & poſteris omnibus vtilem horum eſſe video narrationem: quoniam & de naufragio ſaluatis iucundum eſt fluctuum meminiſſe, & tempeſtatis & ventorum, poſtquam in portum nauigauerint; & valetudine detentis deſiderabile poſt ægritudinem, febres, per quas paulo minus ad mortem venerunt, aliis, enarrare. Cum enim grauia præterierint, voluptatem habet eorum commemoratio, anima non amplius formidante, ſed maiorem capiente delectationem: continua enim præteritorum malorum memoria præſentem tranquillitatem diligentius cognoſci facit.

XIV. QVALE EXHIBITVM TRISTE SPECTACVLVM.

Poſtquam enim ciuitatis maior pars præ timore & comminatione illa, ad deſerta & fauces montium & occulta locorum tranſmigrauit, metu ipſos vndiq; cogente; inanes quidem mulieribus erant domus, vacuum vero viris forum: vix autem duo vel tres euntes in medio ſeſe videbant, & ipſi tanquam animati mortui circumeuntes. Abibamus in forum iudiciale geſtorum finem viſuri: & collectas ciuitatis reliquias videntes, illud omnium maxime admirati fuimus, quod multitudine circa fores morante, tanquam præſente nemine, ſilentium erat profundiſſimum, omnibus inter ſeſe reſpicientibus, & nemine aſſiſtentem interrogare aut quicquam audire ab illo audente. Proximum n. quemq; ſuſpectum habebat: quoniam multi iam præter omnem ſpem ex medio rapti foro intus coercebantur. Et omnes communiter in cœlum aſpiciebamus, & manus extendebamus cum ſilentio, superne ſubſidium exſpectantes, & Deo ſupplicantes, vt iudicandis adeſſet, & iudicantium corda mulceret, & mitiorem faceret ſententiam. Et ſicut qui naufragantes è terra vident accedere quidem & manum porrigere & ærumnam releuare non poſſunt, cum vndis arceantur, extrinſecus autem ab ipſis littoribus manus extendentes & lacrymantes, Deum orant, vt aſſiſtat fluctuantibus: ita & hic tacite omnes Deum mente inuocabant, petentes, vt ad tribunal velut in fluctus adductis, manum porrigeret, nec ſineret nauigium ſubmergi, nec in extremum naufragium iudicantium ſolueret iudicium. Et hæc quidem erant pro foribus.

XV. HVMANÆ CALAMITATIS EXEMPLVM.

Poſtquam vero interiorem aulam introiuimus, rurſus alia his terribiliora vidimus, milites armatos enſibus & clauis, & multam interius iudicantibus quietem præſtantes. Quoniam enim neceſſarij illorum omnes & vxores & matres & filiæ ante fori ianuam con-

ſtiterant, vt ſi eueniret quempiam ad mortem duci, nemo ærumnæ ſpectaculo accenſus tumultum & turbationem vllam faceret, omnes procul arcebant milites, ipſorum mentes pauore præoccupantes. Quod autem omnium maxime miſerabile, mater & ſoror cuiuſdam, qui intus iudicabatur, ad ipſa iudicantium veſtibula iacebant, ſe humi ſternentes, & commune omnibus facta circumſtantibus ſpectaculum, oculos velata, & tantum dumtaxat erubeſcentes, quantum calamitatis neceſſitas permittebat: neq; aderat ipſi ancillula, non vicina, non amica, non vlla neceſſariarum alia; ſed ſola cum veſtibus abiectis in medio tot militum aſſumpta, per humum ſe trahentes circa ipſas fores interius ſedentibus grauiora patiebantur, carnificum vocem audientes, verberum ſonitum, cæſorum luctum, tremendas iudicantium minas, & per flagellatorum ſingultum grauioribus, quam illi, doloribus hæ conficiebantur.

XVI. TIMOR OMNES EXAGITAT ANTIOCHENOS. *Quoniam enim in illorum teſtimoniis criminum proditio periclitabatur: ſicubi quempiam flagellari, vt reos dicerent, ſentiebant & vlulare: in cœlum reſpicientes, Deum orabant, vt illi fortitudinem & tolerantiam daret, ne ſuorum neceſſariorum ſalus proderetur aliorum infirmitatibus acrem verberum dolorem ferre non valentium. Et tale quid rurſum, quale fluctuantibus ſolet, accidebat. ſicut enim illi ſi quando vndæ impetum videant eminus inſurgentem & paulatim creſcentem & nauem ſubmergere minantem, etiam priuſquam ipſi propior fiat, præ timore mortui ſunt: ſic & illæ ſi quando voces & vlulatus audiebant emitti, veritæ, ne tormenta fugientes qui teſtimonium dicere cogebantur, contra neceſſariorum aliquem dicerent, infinitas ante oculos mortes videbant. Et erat cernere intus tormenta, extra tormenta: illos nempe carnifices, has vero naturæ torquebat imperium & viſcerum compaſſio: & intus luctus, & extra luctus: intus torum, extra neceſſariorum. Imo vero non ipſi tantum, ſed & ipſi iudicantes corde lugebant, & omnibus grauiora patiebantur, tam acerbæ calamitati miniſtrare coacti.*

XVII. LVGVBRE SPECTACVLVM. *Ego autem aſſidens, & hæc cernens, quod mulieres & virgines thalamis aſſuetæ, nunc commune cunctis ſpectaculum factæ ſunt, & molli aſſuetæ ſtrato, terram proſtratæ nunc habent: & tantum nactæ obſequium ancillularum, eunuchorum, & reliquæ totius vanitatis, nunc omnibus illis priuatæ, ad omnium pedes proſternuntur, ſingulos orantes, aliquid iudicandis in auxilium conferre, & communem aliquem miſericordiæ quæſtum omnibus fieri: illud dixi Salomonis* a: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Videbam enim & hoc ipſum, & aliud verbum ad ipſa perueniens opera, quod dicit* b: *Omnis gloria hominis tanquam flos fœni: ſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Etenim diuitiæ tunc, & generoſitas, & claritas, & amicorum præſentia, & omnia vitæ adiumenta redarguebantur, peccato & iniquitate commiſſa omnem hanc opem ſubuertente.* hæc & alia tunc Chryſoſtomus philoſophatus, cum & illud quoque nouiſſimi omnium tribunalis iudicium ex præſentis imagine mente agitaret: qui & poſt alia hæc ſubdit:

a Eccl. 1.
b Iſai. 40.

XVIII. NOBILES ANTIOCHENI QVÆ PASSI. *At qui ciuitatis primarij, qui tunc iudicabantur, erant, & ipſum nobilitatis caput. Attamen læti fuiſſent, ſi quis eis dediſſet, & amittentes omnia, & ſi oporteret ipſam libertatem, præſenti vita potirentur. Die vero iam exacto, profundiſſimoq; facto veſpere, cum iudicij finis expectaretur, in maiori erant omnes anxietate, & à Deo petebant dilationem aliquam & prorogationem fieri, & iudicantium animo immittere, vt ad Imperatoris ſententiam referrent exquiſitorum cognitionem; fore enim fortaſſe aliquod bonum ex hac dilatione. Et communes à populo ſupplicationes ad benignas Dei aures emittebantur, vt ſaluaret reliquias ciuitatis, nec ipſam à fundamentis penitus euerſam negligeret. Nec videre licebat quemquam non hæc cum lacrymis clamantem.*

XIX. *Veruntamen nihil propterea Iudices interius cauſas audientes tunc inflexit; ſed vnum ſolum reſpiciebant, vt diligens commiſſorum quæſtio fieret: & poſtremo catenis iniectis ipſos in carcerem per medium forum agebant, homines equos domi alentes, brauia proponere ſolitos, aliaque innumera valentes clariora numerare officia: & ſubſtantiæ populabantur, & in omnium foribus proſcriptionis tabulas cernere licebat. Et horum vxores paterna domo eiectæ, ſingulæ illud vxoris Iob per opera implebant: domum enim ex domo, & locum ex loco circumibant, diuerſorij indigentes: nec enim hoc ipſum erat ipſis facile reperire, vnoquoque timente & tremiſcente quempiam reorum neceſſarium ſuſcipere & curæ habere. Veruntamen tot illata paſſi, omnibus his contenti erant, quoniam vita non exciderant præſenti. Et neque pecuniarum mulcta, neque ignominia, neque tanta traductio, neque quodcunque aliud huiuſmodi ipſos mordebat. Calamitatis enim magnitudo, & maiora his patiendi expectatio eorum animos philoſophari tantum effecit.* hæc Chryſoſtomus.

XX. Accidit tunc etiam, vt cum omnes repentinæ mortis faucibus deglutiri ex Principis furore timerent; inter alios glomeratim vniuerſi catechumeni, quorũ grandia erant examina (quod abuſus adhuc ille vigeret differendi baptiſmum) ad Eccleſiam, vt ſacris imbuerentur myſteriis, conuenirent, adeo vt eos catechizandi tempus non eſſet. Meminit horum idem Ioan. Chryſoſtomus, cum poſtea iſta recolens tempora ſic ait c:

c Chryſ. in Act. hom. 5.

XXI. *Dicam, quod vni familiarium meorum accidit. Irato aliquando Deo, cum ille admodum iunenis eſſet, & in diaconorum ordine miniſtraret, abeſſetque per illud tempus Epiſcopus, & nullus presbyterorum curam haberet, ſed ſimpliciter faciebant ſimul multa millia in vna nocte baptizari, & ſimpliciter baptizabantur omnes nihil ſcientes. Quod vt ille intellexit, priuatim ſimul centenos & ducentenos docebat: nihil tamen, quam quod ad ſacramenta attinebat, ne ſic migrarent non initiati. Hoc plerique putabant illum ex ambitione feciſſe: verũ ille non attendebat ſic cenſentes.* hæc Chryſoſtomus. Sed quæ hæc abſentia Epiſcopi? de ea modo dicendum.

XXII. DE RELATIONE AD IMP. MITTENDA. Cum vero eo ſtatu infeliciſſimo poſita eſſet ciuitas, & ciuibus omnibus dira immineret carnificina, ſinguliſque ferme momentis anceps vita cuiuſque penderet arbitrio Iudicum: ecce inter tot tenebras alicuius ſpei radius inſperatus affulſit. Audito nimirum, conceſſum à Iudicibus vt relatio ad Theodoſium mitteretur, omnibus in mœroris tenebris verſantibus mox inopinata eſt exorta lætitia: omnes exhilarãtur, perindeac ſi ciuitas in tuto collocata eſſet, cum & ipſe Chryſoſtomus pro gratiarum ad Deum actione eam habuit concionem, cuius exordium eſt d: *In tempore omnes hodie communiter concinuimus: Benedictus Dominus* e *Deus Iſraël, qui facit mirabilia ſolus. Etenim miranda & opinionem excedentia facta ſunt negotia: vrbem totam & populum tantum ſubmergi debentem, & ſub vndas agi, & perdi funditus ſemel, vno temporis momento ab omni naufragio liberauit. Gratias igitur agamus, &c.* vbi & poſt multa ſuperius recenſita, quanta id importunitate cum monachis ſimul ſacerdotes exegerint à Iudicibus, & quali geſtierint tripudio, vt acceperunt, docet his verbis f: *Non monachi tantum, verum & ſacerdotes tandem præſtiterunt animi magnitudinem, noſtramque diſpenſauere ſalutem. Et alius quidem in caſtra ſe contulit, omnia dilectioni veſtræ poſtponens, & paratus, niſi Regi perſuaderet, mori. Alij vero hic remanentes, & eadem cum monachis exhibentes, propriis manibus Iudices continentes, non permittentes abire, priuſquam de iudicij fine promitterent,* nimirum ſe haud vlterius ad necem ſontium progreſſuros: *& cum renuentes quidem viderant, fiducia multa & ipſi viciſſim vtebantur: vt autem annuentes viderunt, pedes & genua complexi, & manus exoſculati, vtramque virtutem ſuperabundanter exhibuere, libertatem & manſuetudinem. Quod enim non ſuperbia eſſet fiducia, exoſculando genua, & pedes amplectendo maxime demonſtrauerunt. Rurſum quod humilitas non eſſet aſſentatio, neque ſeruilitas quædam, nec ex illiberali ſententia profecta, præmiſſa ipſorum fiducia teſtificata eſt. Neque hæc ſola de tentatione bona lucrati ſumus, verum & multam modeſtiam, manſuetudinem multam. Ciuitas repente nobis monaſterium facta eſt: non ſic illam aliquis ornaſſet, ſi aureas in foro ſtatuas erexiſſet, &c.* Quem vero non nominans, ait, inſignem ſacerdotem amore populi ad Imperatorem in caſtra ſe contuliſſe: fuit hic Flauianus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus qui pro populo magno animo atq; impenſa cara legationem tantam ſuſceperat.

d Chryſ. ad pop. hom 17.
e Pſal. 71.
f Chryſoſt. hom. ead.
MELIOR STATVS AFFLICTIS ARRIDET.

XXIII. PRO GRATIARVM ACTIONE HOMILIÆ. Porro idem Chryſoſtomus pro gratiis Deo agendis de obtenta dilatione conuenienti Imperatorem, quotidie in Eccleſia populum colligebat, vbi diebus ſingulis ad eum habuit conciones, quarum prior vel illa habita ponitur, quã ſic eſt exorſus g: *Cum præteritam tempeſtatem & præſentem cogito tranquillitatem, non deſino dicere: Benedictus Deus qui facit omnia, & ipſa tranſmutat, &c.* vel illa, cuius eſt idem ferme principium h, de qua ſuperius. Sequenti vero die eam habuit orationem, quæ ita incipit i: *Et heri dixi: Benedictus Deus, & hodie hoc ipſum rurſum dicam, &c.* Tertia autẽ die

g Chryſ. ad pop. Antioche. hom. 11.
h Chryſoſt. hom. 17.
i Chryſoſt. hom. 12.

a *Chryſoſt. hom. 13.*

b *Chryſoſt. hom. 16.*

itidem ad populum ſermonem habuit, cuius eſt illud initium a: *Ab eodem principio & iiſdem proœmiis, quibus heri & nudius tertius cœpi, & hodie incipiam: dicam & nunc: Benedictus Deus &c.* erat hoc Quadrageſimale tempus, cuius ſecũda hebdomada expedita, illam habuit concionem, quæ ſic inchoatur b: *Principis quidem prouidentiam laudaui, &c.* in cuius progreſſu ad finem vergente de abſoluta tunc ſecunda hebdomada Quadrageſimæ meminit; qua quidem oratione populum adhuc timentem corroborat: nam expectatio anceps, quid ab Imperatore referret Epiſcopus, nõ nihil eorundem animum excruciabat: qua etiam homilia & in eos idem ipſe Chryſoſtomus vehementius inuectus eſt, quod neſcio à quo Gentili de cõſolatione orationem audiſſent, quaſi non ſufficiens eſſet Eccleſia Chriſti ea docere. vnde commotus, eos in primis vrget his verbis: *Pro vobis autem erubui & confuſus ſum, quod exterioris poſt multos prolixoſque ſermones illos conſolationis indiguiſtis. Optaui mihi terram debiſcere & immergi, quando ipſum vobis loquentem audiebam, & intempeſtiuam hanc & irrationabilem timiditatem conſolantem. Non enim vos ab illo doceri oportebat, ſed infidelibus vos præceptores omnibus fieri: nec ab infidelibus iudicari Paulus permiſit.* & poſt nonnulla: *Sed neque nunc in me ipſum redire poſſum: ſic animum meum indignatio & triſtitia obſidet. Quis enim non ægre ferret, quis non ſuccenſeret, quando poſt tantam doctrinam Gentilibus opus habuiſtis doctoribus ad exhortandum & perſuadendum, vt præſentem generoſe timorem ſufferretis?* hæc & alia ibi ipſe. Media autem Quadrageſima in eodem argumento verſatus, decimã octauam ordine tunc ad eundem populum habuit homiliam, vt idem ipſo eius exordio docet. At iam de ipſa Flauiani legatione agamus.

Non avdiendi sermones infidelivm.

XXIV.

De legatione Flaviani imp.

c *Chryſoſt. hom. 3. ad pop. Antiochen.*

Suſcepit libens volenſque Flauianus Epiſcopus pro populo Antiocheno ad Theodoſium Auguſtum legationẽ, adeoq; ardenti ſtudio, vt nulla re valuerit præpediri (reliquit enim ſororem extremum agentem ſpiritum) neq; vlla ſuæ ſenectutis vel corporis habita ratione (vt ait Chryſoſtomus c) ſe accinxit ad iter: quando relicta Eccleſia paſtore vacua, idem Chryſoſtomus eam ad populum habuit homiliam, quæ ita incipit: *Quando ad hanc ſedem derelictam & magiſtro vacuam reſpicio, gaudeo ſimul & lacrymo: lacrymo quidem, quod præſentem non video patrem: gaudeo autem, quod pro ſalute noſtra profectus eſt, & tantum abijt populum à furore Regis erepturus, &c.* pluribus eos hortatur, vt precibus apud Deum agant pro Legato Epiſcopo, & ea, quam ſuſcepit, legatione; atq; inter alia: *Supplicemus igitur ipſi, & ad ipſum legationem mittamus: & Regis animum penitus corripiet, & ab omni nos inſtanti anguſtia liberabit. Pater illic legationem obit: nos hinc ad cælorum Regem mittamus legationem, ipſum precibus adiuuemus. Multum Eccleſiæ communio poteſt, ſi anima dolente, ſi corde contrito preces emittamus.* hæc ipſe.

XXV.

Flavianvs occvrrens magiſtratibvs qvaliter affectvs.

d *Chryſ. ad pop. hom. 10.*

Contigit autem profectio Flauiani Antiochia ſimulac dirum illud à ciuibus facinus fuerat perpetratum: nam in via inuenit, qui ad iudicandam eam cauſam vindicandamq; contumeliam mittebantur ab Imperatore Antiochiam. Declarat id quidem ipſe Chryſoſtomus, cum Flauiani progreſſum legationis ita deſcribit d: *Poſtquam nax vrbe egreſſus eſt, omnes in tanta relinquens triſtitia, multo grauiora patiebatur, quam qui in ipſis erant moleſtiis. Primũ nempe nactus in via media ad geſtorum examinationem à Rege miſſos, & ab illis doctus, quorſum eſſent miſſi, & mala ciuitatem inuaſura, tumultus, turbationes, fugam, timorem, anxietatem, pericula cogitans, lacrymarum fontes emittebat, cum viſcera ipſi diſſecarentur. Patribus enim mos eſt multo magis dolere, cum filiis ſuis male habentibus nec adeſſe poſſint: quod & pientiſſimus hic paſſus eſt, non mala tantum nos inuaſura deplorans, ſed & quod nobis hæc patientibus procul abeſſet. Verum & hoc pro noſtra ſalute factum eſt.*

XXVI.

Adventvs Flaviani ad Theodoſivm.

Vt enim ab illis hæc didicit, calidiores lacrymarum fontes emittebat & cum maiori ſupplicatione ad Deum confugit, & noctes inſomnes ducebat, ſupplicans, vt hæc patienti ſuccurreret ciuitati, & vt Regis mentem redderet mitiorem. Vt vero magnam ciuitatem illam aſcendit, & regias ingreſſus eſt aulas, procul à Rege conſtitit mutus, lacrymans, deorſum inclinatus, latitans, tamquam ipſe eſſet, qui omnia illa patraſſet. Hoc autem faciebat, habitu, aſpectu, luctibus prius mouere volens ipſum ad miſericordiam, & tum defenſionem pro nobis incipere: Sola namque peccantibus relinquitur venia, tacere, & nihil pro geſtis loqui. Volebat enim paſſionum hanc quidem eijcere, hanc vero introducere: reijcere quippe iram, triſtitiam autem relinquere, vt ita viam præpararet defenſionis verbis. & paulo poſt: *Ipſum itaque Rex conſpicatus lugentem, & deorſum inclinatum, acceſſit ipſe, & quod patiebatur propter ſacerdotis lacrymas, hoc verbis oſtendit: non enim indignantis, nec iraſcentis verba fecit, ſed dolentis, non ſuccenſentis, ſed mœrentis & dolore magis detenti, & quod hoc ſit verum, ipſa audientes verba ſcietis.*

Non enim dixit: Quid tandem hoc eſt? pro hominibus ſceleſtis & ſceleratiſſimis, & quos nec oportuit viuere, venis legationem obiens, tyrannis, innouatoribus, omni ſupplicio dignis? Sed hæc omnia dimittens verba, defenſionem compoſuit reuerentia plenam & grauitate, & à ſe collata commemorabat beneficia, quibus per omne regni tempus ciuitatem noſtram proſecutus eſt: & ad ſingula hoc repetebat: Hæc me pro illis pati oportuit: quarum à me iniuriarum pœnas exegerunt? quid paruum, quidue magnum accuſandum habentes, non me ſolum, verum & defunctos contumeliis affecerunt? non valebat animus ſaturari in viuis? ſed niſi ſepultos quoque contumelioſe tractarent, nil magnum ſe facere putarunt. Iniqui fuerimus nos, vt ipſi putant: igitur mortuis parcere, qui nullam intulerunt iniuriam oportebat; non enim & illis hæc attribuere valebant. Nonne ſemper hanc omnib. prapoſui ciuitatem, & patria deſiderabiliorem eſſe putabam, & votum mihi continuum erat, vrbem illam cernere, & hoc apud omnes faciebam iuramentum? hactenus Theodoſii verba: quibus ipſe Chryſoſtomus mox ſubinfert orationem, quam tunc habuit Flauianus, iam longo itinere meditatam, cui deeſſe non poterat efficax pronunciatio ex intimo cordis dolore prodiens. Subdit igitur idem Chryſoſtomus:

XXVII.

Quæ Theodoſivs ad Flavianvm.

XXVIII.

Oratio Flaviani ad Theodoſ. pro Antiochenis.

Hic aliquantum ingemens Pontifex, & feruentiores emittens lacrymas, non amplius tacuit: videbat enim Regis defenſionem culpam maiorem noſtram facientem, ſed grauiter & amare de profundo gemens: Confitemur, inquit, ô Rex, nec negare poſſumus amorem iſtum quem erga patriam noſtram demonſtraſti: & propterea maxime lugemus, quoniam ſic amatæ dæmones inuiderunt, & erga benefactorem ingrati ſumus viſi, & exacerbauimus ſummopere nos amantem ſiue obruas, ſiue incendas, ſiue occidas, ſiue quodcunque aliud facias, nondum dignam de nobis pœnam exegiſti: nos ipſos præueniendo innumeris mortibus difficilius afficimus. Quid enim amarius eſſe poſſit quàm cum benefactorem, & ſic diligentem iniuſte exacerbantes appareamus: & omnis hoc mundus diſcat, & extremam ingratitudinem noſtram condemnet? Si barbari ciuitatem noſtram incurſantes, mœnia diruiſſent, & incendiſſent domos, & abductis captiuis abiiſſent, minus erat malum. Quare tandem ita? Quoniam te viuente, & tantam in nos beneuolentiã exhibente, ſpes erat illa cuncta grauia ſolutum iri, & nos iterum ad priorem formam redituros, & clariorem recepturos libertatem. Nunc autem ablata beneuolentia tua, & amoris vinculo violato, quod omni muro nobis erat tutius, ad quẽ iam confugiemus? quo poterimus alio reſpicere, tam dulcem dominum & facilem patrem exacerbantes?

XXIX.

Agit exemplo.

Itaque videntur quidem intolerabilia feciſſe, ſed magis paſſi ſunt omnium grauiſſima, nullum hominem audentes reſpicere, nec ipſum ſpectare Solem liberis valentes oculis, pudore vndique palpebras contrahente, & occultari cogente: libertate ipſis ablata omnibus captiuis nunc miſerius affecti ſunt, & extremam ſuſtinent ignominiam: & malorum magnitudinem cogitantes, & in quantum contumeliæ reſilierunt, nec reſpirare poſſunt, cum omnes terram habitantes in ſui vehementem calumniam attraxerint. Sed ſi velis, ô Rex, eſt vulneri medicina, & tantis malis remedium. Sæpius & in priuatis hoc factum eſt, magnæ & intolerabiles offenſiones, magnæ charitatis materia factæ ſunt: ſic & in natura noſtra euenit. Cum enim hominem Deus fecit, & in paradiſum induxit, & multo dignum fecit honore: tantam diabolus proſperitatem non ferens, inuidit, & illum à data expulit dignitate. Sed Deus non tantum ipſum non reliquit, verum & pro paradiſo cœlum nobis aperuit, hoc ipſo propriamque demonſtrans benignitatem, & diabolum magis puniens. Hoc & tu facias. Nunc omnia mouerunt dæmones, vt omnium tibi gratiſſimam ciuitatem à beneuolentia tua ſepares. Hoc vero tu nunc ſciens pœnam, quamuis quidem exigas, priorẽ autem amicitiam ne nos extrudas. Sed ſi & præter opinionem aliquid nunc dicere fas eſt, etiam nunc inter dilectarum primas ipſam ſcribe, ſi modo dæmonas hæc operatos vis vlciſci. Si nempe deſtruas & ſubruas & deleas, quæ prius ipſi voluerunt, hæc efficies: ſi vero

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

iram dimittas & te rurſum ipſam amare, ſicut prius amabas, confitearis; lethalem vt ſis plagam intuleris, & vltimam ab ipſis vltionem exegeris, demonſtrans, quod non tantum nihil amplius ipſis expeditum eſt per inſidias, verum & cuncta ipſis contra quam volebant, acciderunt. Iuſtus autem fueris hæc faciendo, & ciuitatem miſerando, cui propter amicitiam tuam dæmones inuiderunt. Niſi enim ipſam tam vehementer amaſſes, nec ipſam illi tanta infectati fuiſſent inuidia. Itaque etſi mirandum eſt quod dicitur, eſt tamen verum, quod propter te & amicitiam tuam hæc paſſa eſt. Quot incendiis, quanta ſubuerſione ſunt hæc verba acerbiora, quæ reſpondens dicebas? Nunc te contumelia affectum dicis, & pertuliſſe, quæ nullus vnquam ſuperiorum Regum.

XXX. AB HONESTO ARGVMENTVM DVCIT.

Sed ſi velis, ô humaniſſime, & ſapientiſſime, & multa pietate plene, diademate iſto clariorem & maiorem tibi coronam hæc afferet contumelia. Hoc nempe diadema eſt, & virtutis inſigne, & Dei liberalitatis indicium. Sed corona ex hac humanitate contexta tuum ſolius erit & ſapientiæ tuæ meritum. Nec te tantum omnes admirabantur propter iſtos lapides pretioſos, quantum propter victoriam de indignatione ſuperata reportatam laudabunt: Deſtruxerunt ſtatuas tuas? Sed illis clariores reſtituere tibi licet. Si enim iniuriæ auctoribus crimina remittas, & nullam ipſis inferas pœnam; non æreas iſtas in foro erigent, nec aureas, nec lapillis coagmentatas; ſed omni materia pretioſiorem ſtolam indueris, humanitatem ſcilicet & miſericordiam: talem in mente quiſque ſua te ædificabunt, & tot ſtatuas habebis, quot Orbem habitant homines & habitabunt. Non enim nos tantum, verum poſt nos futuri, & poſt illos omnes hæc audient, & tanquam ipſi bene fuerint habiti, ſic te admirabuntur & amabunt. Et quod hæc non aſſentans dico, ſed ſic erit omnino: antiquum tibi referam ſermonem quendam: vt diſcas, quod non tantum exercitus & arma, & pecunia, & ſubditorum multitudo, & alia huiuſmodi ſplendidos facere Reges conſueuerunt, quantum animi diſciplina & manſuetudo.

XXXI. PERSVADET EXEMPLO CONSTANTINI.

Fertur beatus Conſtantinus effigie ſua quandoque lapidata, multis ipſum inſtigantibus ad ſupplicium de auctoribus contumeliæ ſumendum, & dicentibus quod omnem ipſius faciem ſaxis conuulneraſſent, manu faciem palpans & leniter ridens, dixiſſe: Ego vero nuſquam vulnus in fronte factum video, ſed ſanum quidem caput, ſana vero & facies tota. Illi vero reueriti & confuſi, ab hoc iniquo deſtitere conſilio. Et hoc verbum hactenus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, aut huius ſapientiæ memoriam extinxit. Quod non ſit hoc trophæis ſplendidius? Multas vrbes ille condidit, & multos barbaros ſuperauit: ſed meminimus illorum nihil: hoc autem verbum vſque ad præſentem diem canitur, & poſteri noſtri & poſteri illorum omnes id ipſum audient. Nec hoc ſolum eſt admirandum, quod audient, verum etiam quod laudibus & fauſtis verbis proſequentur, dicenteſque laudabunt, & audientes grate ſuſcipient: nec vllus eſt, qui hæc audiens, ſilere poſſit, quin pariter exclamet, & talia dicentem laudet, & innumera ipſi vel defuncto bona precetur. Quod ſi propter illud verbum apud homines tanta potitus eſt gloria, quot apud benignum Deum coronas aſſequetur?

XXXII. CONVINCIT LEGIBVS IPSIVS.

Quid autem opus eſt Conſtantinum & aliena exempla commemorare, cum te de propriis & meritis tuis opus ſit exhortari? Recordare priorum, quando ſolemnitate hac, nempe Paſchali, superueniente per totum Orbem terrarum epiſtolam miſiſti, iubentem carcere detentos dimitti, & ipſis ignoſci crimina: & illis humanitatem tuam demonſtrare non ſufficientibus, per literas dicebas: Vtinam mihi liceret & defunctos reuocare & reſuſcitare & ad priorem vitam reducere. Horum nunc reminiſcere verborum: Ecce tempus defunctorum reuocandorum & reſuſcitandorum & ad vitam reducendorum priſtinam. Et hi namque iam mortui ſunt, priuſquam iudicium proferatur, & ad ipſas tartari fores iam nunc ciuitas collocata eſt: ipſam igitur inde reſuſcita ſine pecuniis, ſine impendio, ſine tempore, & omni labore. Tibi namque ſatis eſt, tantum loqui, & reuocare ciuitatem in tenebris iacentem. Nunc ipſam iube ab humanitate tua poſthac appellari. Nec enim tantam habebit gratiam illi, qui ab initio ſe condidit, quantam ſententiæ tuæ: nec immerito. Ille enim principio ipſi dato receſſit: tu vero auctam & magnam factam, & poſt multam hanc tranquillitatem deſtructam reſuſcitabis. Non erat tam mirandum, ſi hoſtibus ipſam capientibus & barbaris populantibus, à periculo liberaſſet, quam eſt mirabile nunc pepercisse: illud enim ſæpe multi fecere Reges, hoc autem tu ſolus operaberis, & primus præter omnem expectationem. Eſt illud quidem minime mirandum, nec præter opinionem, ſed eſt quotidianum opus, ſubditis prodeſſe: quod autem tot & talia paſſus iram deponas, hoc omnem naturam excedit humanam.

XXXIII. A RELIGIONE ARGVMENTVM DVCIT.

Cogita, quod nunc non de ciuitate tantum illa tibi conſultandum eſt, verum de gloria tua, magis vero de Chriſtianitate tota. Nunc & Iudæi & Græci & omnis terrarum Orbis, & barbari (etenim & illi hæc audierunt) ad te reſpiciunt, expectantes, vt videant, qualem de geſtis ſententiam feras: nempe, ſi humanam protuleris & mitem, omnes decretum laudabunt, & Deum glorificabunt, & inter ſe dicent: Papæ, quanta Chriſtianitatis potentia! hominem ſuper terram habentem æqualem neminem, omnia delendi & corrumpendi dominum cohibuit & refrenauit, & docuit Philoſophiam quam nec homo priuatus exhiberet. Vere magnus Chriſtianorum Deus, qui ex hominibus Angelos facit, & omni neceſſitate naturali ſuperiores conſtituit.

XXXIV. REMOVET CONTRARIA ARGVMENTA.

Ne namque ſuperfluum timorem illum timeas, nec toleres quoſdam dicentes, quod reliquæ ciuitates peiores erunt, & hæc non punita, Imperium tuum magis contemnent. Si enim ad inſurgendum fuiſſes impotens, & hæc operati te vi ſuperaſſent, & par eſſet potentia, cogniti ſuſpicari hæc oportebat. Si vero pauefacti, præque timore præmortui ſunt, & ad tuos per me cucurrere pedes, nec aliud quotidie expectant, quam barathrum, & ſupplicationes faciunt communes, in cœlum reſpicientes, & Deum venire ſupplicant & ſimul nobiſcum legationem attingere, & ſicut in extremis conſtituti, de propriis quiſque ſibi conſiderauit: quo modo non ſuperfluus hic timor? Si ingulari fuiſſent iuſſi, tanta paſſi non fuiſſent, quanta patiuntur nunc, tot diebus in timore & tremore viuentes, & ſuperueniente veſpere, auroram videre non expectantes, & die orto, ad veſperam peruenire non ſperantes; multi & in feras inciderunt, dum ſectantur deſerta in inuia tranſlati, nec viri tantum, verum & pueruli paruuli, & mulieres liberæ & decoræ per multas noctes & dies in ſpeluncis & conuallibus & deſerti foraminibus latentes. Et nouus captiuitatis modus ciuitatem detinet: ædificiis & muris ſtantibus, incenſis ciuitatibus grauiora patiuntur: nullo incumbente barbaro, nec hoſte apparente, captis miſerius diſpoſiti ſunt: & ſolum folium ſi moueatur, omnes ipſos per ſingulos terret dies. Et hanc omnes ſciunt. Et ſi ſubuerſam ipſam vidiſſent, non ſic eſſent caſtigati, vt nunc qui has ipſius audiere miſerias. Ne igitur hoc cogites, quod peiores ſint futuræ ciuitates reliquæ. Non enim ſi ciuitatem euertiſſes, ſic eos caſtigaſſes, vt nunc per incertam futurorum expectationem omni ſupplicio vehementius ipſos punieris.

XXXV. EX HONESTO ET VTILI PERSVADET.

Ne igitur ipſis vlterius calamitates producas, ſed iam reſpirare concedas. Subditos nempe caſtigare, & geſtorum exigere pœnas, facile penitus & promptum: his vero, qui contumelias intulerunt, parcere, & his, qui veniæ patrauerunt indigna, veniam dare, vnius vel vix alterius eſt, & maxime cum Rex ſit contumeliam paſſus. Et ciuitatem quidem metu ſubdere, facile: omnes autem amatores conſtituere, & perſuadere, vt in regnum tuum ſe beneuole habeant, & non tantum communes, verum & priuatas pro tuo preces Imperio faciant, difficile: licet infinitas quis expendat pecunias, & innumeros exercitus moueat, & quicquid operetur, non facile tot hominum affectionem ad ſe ipſum attrahere poterit; quod nunc tibi facile erit. & leue: nam & beneficiis affecti, & qui audierint pariter cum beneficio affectis erga te beneuole diſponentur. Quod pecuniis emiſſes, quod emiſſes laboribus, breui temporis momento totum Orbem acquirere. & omnibus futuris perſuadere, vt quanta filiis ſuis optant tanta & capiti tuo optarent? Si autem ab hominibus hæc; cogita quantam à Deo capies mercedem non tantum eorum, quæ nunc ſiunt, verum & quæ poſthac ab aliis expedientur. Si vnquam enim contingat fieri tale quid, quale nunc factum eſt (quod Deus auertat) & iniuriam paſſorum aliqui in contumeliam operatos inſurgere velint; benignitas & ſapientia tua pro omni ipſis erit diſciplina & admonitione; & erubeſcentes confundentur, tale diſciplinæ exemplum habentes inferiores apparere. Itaque omnium poſterorum eris præceptor, & palmam ipſis præripies, licet ad ipſum philoſophiæ verticem perueniant: non enim par eſt, quempiam tantam incipere benignitatem primum, & ad alios reſpicientem, ab illis elaboratа imitari.

XXXVI. A PIETATE ARGVIT.

Quocirca quicunque poſt te humanitatem & manſuetudinem quantamcunque exhibuerint, tu cum illis mercedem accipies. Qui enim radicem præbuit, hic vtique & fructuum auctor eſt. Propterea nunc quidem nemo tecum humanitatis mercedem partiri poteſt;

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tuum enim ſolius meritum eſt. Tu vero cum omnibus poſteris, ſi qui tales vnquam appareant, ex æquo meritum diuidere poteris, & tantam reportare partem, quantam in diſcipulis præceptores. Et ſi nemo talis fuerit, rurſum tibi commendationes & laudes per ſingulas prouenient generationes. Conſidera namque, quale ſit, poſteros omnes audire, quod tam magna ciuitate facta pœnæ & vltioni obnoxia, pauefactis omnibus, & horrefactis Ducibus & Præfectis & Iudicibus, & ne vocem quidem pro miſeris illis rumpere audentibus; vnus accedens ſenex Dei ſacerdotium gerens, ex ipſo aſpectu ſolo & nudo occurſu ad reuerentiam Imperatorem mouit: & quod nemini ſuorum conceſſit, vni hoc ſeni conceſſit, Dei leges reueritus. Etenim hoc quoque ipſo non te parum, ô Rex, ciuitas honorauit, quod me ad te Legatum miſit: ſententiam enim de te optimam & pulcherrimam protulerunt, quod omni principatui tibi ſubiecto Dei ſacerdotes præhonoras, etſi viles eſſe contingat. Non ab illis vero tantum nunc venio, verum & ante illos à communi Angelorum Domino miſſus ſum, vt hæc dicam mitiſſimæ & benigniſſimæ animæ tuæ: quod ſi hominibus ipſorum peccata dimittatis, & Pater a cæleſtis lapſus veſtros vobis dimittet.

a Matt. 6.

XXXVII. FLAVIANVS PERORAT.

Recordare igitur illius diei, quo omnes de actis rationem reddemus. Cogita, quod etiam ſi quid tibi peccatum eſt, omnes a luere præuaricationes per iudicium & ſententiam iſtam poteris abſque laboribus, abſque ſudoribus. Alij nempe Legati aurum & argentum & alia huiuſmodi dona ferunt: ego vero cum ſacris ad regnum tuum legibus veni, & pro donis omnibus has prætendo, & te Dominum tuum imitari ſupplico; qui quotidie à nobis contumeliam patiens non ceſſat bona ſua omnibus miniſtrare. Et ne confundas ſpem noſtram, nec promiſſiones redarguas. Etenim & hoc cum aliis te ſcire volo, quod ſi reconciliari velis, & priſtinam ciuitati beneuolentiam communicare, & hanc remittere iuſtam indignationem, cum multa reuertar fiducia: ſi vero mente tua ciuitatem aſperneris non tantum ipſam non aſcendam, nec ipſam ſolam videbo, verum & in reliquum negabo, & in aliam me ciuitatem conſcribam. Ne mihi namque accidat in illam vnquam adſcribi patriam, erga quam humaniſſimus tu & hominum cunctorum mitiſſimus pacari, reconciliariq; non eligas. hactenus ex Flauiani oratione Chryſoſtomus, qui & ſubdit:

XXXVIII. THEODOSIVS PERSVASVS.

Hæc & his plura locutus, ſic Regem confudit, vt idem fieret, quod & in Ioſeph contigit olim fieri. Sicut enim ille tunc fratres conſpicatus, lugere quidem volebat, ſed dolorem tegebat, ne ſimulationem interrumperet: ſic certe & Rex lacrymabat quidem mente, non demonſtrabat autem propter omnes præſentes: nec tamen vſque in finem aſtum celare potuit, verum & inuitus redarguebatur. Poſt hanc enim concionem ſecundis non opus habuit verbis, ſed vnum ſolum locutus eſt verbū, quod ipſum diademate multo magis ornauit. Quod autem hoc? Et quid admirabile & magnum eſt, ſi his, qui nos contumeliis affecerunt, iram remittamus hominibus exiſtentibus, cum & ipſi homines ſimus? cum mundi Dominus in terram deſcendens, & propter nos ſeruus factus, & à beneficio affectis crucifixus, pro crucifixoribus ſuis Patrem orauerit, dicens b: Ignoſce illis: non enim ſciunt, quid faciunt? Quid igitur admirabile, ſi nos conſeruis ignoſcamus? Et quod hæc verba non ſunt ſimulatio, demonſtrarunt quidem & reliqua opera, ne his minus illud, quod nunc ſum relaturus.

b Luc. 23.

XXXIX. FLAVIANVS DIMITTITVR.

Ipſum enim hunc ſacerdotem ſecum communiter hanc ſolemnitatem celebrare volentem, inuitum properare & feſtinare coegit, & ſeculibus exhibere: Noui, inquit, quod nunc ipſorum ſunt animi perturbati & multæ ſuperſunt calamitatis reliquiæ. Abi, conſolare. Si gubernatorem viderint, nec præterita reminiſcentur tempeſtatis, verum & ipſam triſtium memoriam omnem delebunt. Vt autem inſtitit Pontifex petens, vt filium ſuum mitteret: volens ille manifeſte demonſtrare, quod omnem penitus iram mente deterſerat. Orate, inquit, hæc auferri obſtacula, hæc bella extingui, & ego veniam omnino. Quid anima illa mitius eſſe poſſit? Confundantur Gentiles de reliquo; quinimo non confundantur, ſed erudiantur, & propriam omittentes errorem, ad Chriſtianitatis virtutem redeant, noſtram à Rege & Pontifice docti Philoſophiam. hæc ipſe.

XL. c Sozom. li. 7. c. 23. THEODOSII CVRA DE CELE-

Cum igitur conſtet oratione Flauiani Theodoſium fuiſſe placatum; commentum puto, quod Sozomenus c his verbis: Perſuaſit Flauianus adoleſcentibus, qui ad menſam Imperatoris canere ſolebant, vt eas pronunciarent cantilenas, quæ in Antiochenſium ſupplicationibus erant. Quo facto, ferunt Imperatorem humanitatis affectu perfuſum, & miſericordia victum, conceſſiſſe iram poſuiſſe &c. Nihil enim prorſus de his Chryſoſtomus, quæ primo loco fuerant collocanda: ſed de Theodoſii humanitate ſic ipſe ſubdit: Non enim hactenus tunc ſubſtitit piiſſimus Rex: ſed & poſtquam ex vrbe ſacerdos exiuit & pertranſiit mare, miſit ad eum quoſdam, ſciſcitans & ſatagens, ne forte tempus tereretur, & ciuitati voluptatem dimidiaret, extra vrbem ſolemnitatem peragens. Quis pater mitis tantam de perſecutis ſe contumelia curam egit? Dicam & aliam iuſti laudem. His enim expeditis, non feſtinauit, vt alius gloriæ cupidus, ipſe literas illam triſtitiam ſoluentes deferre: ſed quoniam maturius ibat, aliũm quendam velociter equitare doctum mandauit præuenire, & bona ciuitati nuncia afferre; ne ex reditus ſui tardatione triſtitia prolongaretur. Quod enim ipſe quærebat, ſolum erat, non vt ipſe veniret bona hæc deferens & voluptatis multa plena, ſed vt ocyus nobis patria reſpiraret. Quod quidem feciſtis forum coronantes, & lucernas accendentes, & lectos ante officinas componentes, & tanquam nuper ciuitate nata feſtum agentes. hæc Chryſoſtomus. ſed quod de lectis ante officinas paratis ait, puto intelligere thoros tricliniarum menſarum parari ſolitos in publicis epulis, quas magnæ lætitiæ tempore exhibere maiores conſueuerunt.

RE REDITV FLAVIANI.

XLI. Quod rurſum ad hanc rem ſpectat: de clementia Theodoſii non in parcendo tantum, ſed quam celerrime veniam impertitam nunciando, Themiſtius d quoque philoſophus hæc habet: Se adeo mitem, benignum, miraque quadam animi tranquillitate præditum erga omnes præbet, vt etiam maieſtatis reos & conuictos, damnatosq; ab ipſa legum acerbitate exemerit, & ex Acherontis (vt ita dicam) faucibus ereptos, & lucem & ſolem reuocauerit. & poſt nonnulla de eius humanitate iſta ſubdit: Tu autem non ſolum eos, qui malis aliorum audiendis conſiliis aures tantum ſuas accommodarunt, omni penitus culpa liberandos cenſes, verum etiam improbis conſultoribus pœnam remittis & condonas. Quo facto cum nullum maius excogitari poſſit: ego tamen vocem ipſo admirabiliorem emitto. ſubdit idem mox de eiuſdem Principis in indulgendo celeritate hæc, quæ ſequuntur:

d Themiſt. orat. 5.

XLII. Nam cum nos omnes malorum tolerantiam ac clementiam admiremur: tu ipſius etiam improbas tarditatem. Atque hoc illius eſt proprium, qui moleſte ferat ſe veniã ſceleris animaduerſionem non præueniſſe. Neque ea ſententia, quam antea tuliſti, celerior eſt ea, quæ poſtea eſt conſecuta: qua tarditate quid velocius fieri poſſit? Neque enim paulatim remittis iracundiam; neque reos paulatim timore periculi liberas; neque idem iudicio iam peracto, quicquam infidet in animo, cuius ſtimulis ad ſumendum de aliquo ſupplicium impellaris. Sed calculus à diis datus triſtiori & acerbo longe antecedat, atque ita repente, vt iucundior illa tua vox & ſalutaris prius audiatur, quam funeſta & grauis. Memini ipſe, me ingenti gaudio ac voluptate fuiſſe perfuſum, cum audirem vocem ab homine ad hominem delatam, atque ea celeritate, vt eam, quæ igni fit ſignificationem longe ſuperauerit: quam ij qui ſpeculantur, accenſis facibus, ſuis ipſorum ſociis afferre ſolent, dum alter alterum vel longe abſentem ad ſumendum arma excitare, aut de aliqua re alia vult admonere: ex quo illud etiam plerumque accidit, vt ſalutaris vox tua ſublatas iam carnificum manus, ſuſpenſoſque gladios inhibuerit. Hanc igitur tardam dicamus eſſe clementiam, cui ſtricti enſes, iam capiti imminentes locum dedere? & inferius: An ij fortaſſe ſero & poſt longiuſculum temporis ſpatium veniam ſunt conſecuti? An non repente, depoſito omni timore, feſtos dies læti celebrarunt, tanquam ij, qui nullius omnino criminis rei extitiſſent? An non cum antea terrore perculſi, fronte triſtiore eſſent, pleni ſpe & fiducia facti ſunt? &c. Intelligis plane, puto, Themiſtium alluſiſſe abſq; dubio ad Antiochenos maieſtatis reos (de quibus eſt ſermo) qui periclitantes ſub gladio Iudicum, indulgentiam ſunt conſecuti, eaq; tanta celeritate potiti, vt qui ſub ictu carnificis ingemiſcerent, læti tamen Paſchale feſtum peregerint.

XLIII. CHRYSOSTO. GRATIARVM ACTIO IN REDITV FLAVIANI.

Nam peruenit Antiochiam ab Imperatore cum ea indulgentia dimiſſus Flauianus adeo opportune, vt Paſcha cum ſuis magno gaudio celebrarit: quo tempore Ioannes Chryſoſtomus ad populum eam habuit concionem, in cuius exordio hæc e habet: A verbo, quo ſemper in periculorũ tempore apud charitatem veſtram exordiri conſueueram, ab eodem inquam, & hodie apud vos ſermonem incipiam, & dicam vobiſcum: Benedictus Deus, hanc nos vobiſcum ſacram ſolemnitatem

e Chryſ. ho. 20. ad pop. Antioch.

cum gaudio & lætitia multa hodie celebrare dignatus, & qui caput corpori reddidit, & paſtorem ouibus, & præceptorem diſcipulis, militibus ducem, ſacerdotibus Pontificem. Benedictus Deus, qui ex ſuperabundanti facit, quæ petimus, aut cogitamus. Nobis enim ſufficere videbatur, inſtantibus malis interim abſolui, & pro hoc omnem faciebamus ſupplicationem: clementiſſimus autem Deus & datis petitiones noſtras ſemper multo exceſſu ſuperans, etiam patrem nobis omni ſpe celerius reddidit. Quis enim expectaſſet, quod tam paucis diebus & profecturus, & Regem allocuturus, & ſoluturus aduerſa, & rurſus ad nos tam breui reuerſurus eſſet, vt ſacrum Paſcha poſſet præuenire & nobiſcum celebrare! Sed en inexpectatum hoc factum eſt: & patrem recepimus, & maiorem capimus voluptatem, ipſum nunc præter ſpem ſuſcipiendo. Pro his, inquam, omnibus clementiſſimo Deo gratias agamus, &c. At de rebus Antiochenis hactenus.

XLIV. THEODOSIVS VRGET OLYMPIADEM VIDVAM AD NVPTIAS.

Hoc quoq; tempore, antequam cum exercitu aduerſus Maximum in Occidentem Theodoſius proficiſceretur, contigit Cõſtantinopoli conflictus ille eiuſdem Imperatoris cum Olympiade vidua clariſſima fœmina, quã nuper orbatam viro conatus eſt idem Imperator coniungere in matrimonium Elpidio cognato ſuo Hiſpano homini. Deſcribitur res geſta memoria quidem digna à Palladio in dialogo, necnon à Leone Auguſto in rebus geſtis S. Ioannis Chryſoſtomi. Sed antequam de his agamus; quænam qualiſve fuerit Olympias illa, dicendum. Titulo ſane ſanctitatis eadem in publicis tabulis Eccleſiaſticis tam apud Latinos, quam Græcos notata reperitur, apud illos XVI. Kalen. Ianuarii, apud Græcos autem VIII. Kal. Auguſti, & in Menologio quidem hoc elogio: *Vixit hæc ſub Imperatore Theodoſio, Arcadio & Honorio filijs, Anyſii Secundi Comitis filia, neptis Ablauij Præfecti, deſponſata Nebridio, cum quo paulum temporis vixit, antequam cum eo copula iungeretur, ſicque virgo ſimul & vidua permanſit, &c.* Porro Palladius in Lauſiaci: *a* de ipſa agens, Seleuci filiam dicit, quam Græci publicarum tabularum teſtificatione tradunt (vt dictum eſt) Anyſii Secundi filiam extitiſſe: ſed fortaſſe pro Secundo, Seleucus irrepſit librariorum incuria in Palladium. Hæc ipſa autem cum Ablauii neptis dicatur, illius inquam, Ablauii, penes quem ſumma rerum fuit temporibus Conſtantini: ſcimus, Ammiano *b* auctore, eidem fuiſſe filiam nomine itidem Olympiadem, deſponſatamque Conſtanti Auguſto, eo autem occiſo, eandem nuptui fuiſſe traditam Arſaci Regi Armeniæ: quem & ipſo exordio Valentis Imperii à Perſarum Rege doloſe necatum affirmat; quæ ſuperius diximus. quamobrẽ exiſtimamus eandem poſtea nuptam Anyſio Secundo, ex quo genuerit hanc, de qua eſt ſermo, Olympiadem iuniorem, quam Græci tradunt Ablauii fuiſſe neptem.

a Pallad. in Lauſ. c. 45.

b Ammian. lib. 20.

XLV. OLYMPIADIS GENERIS CLARITVDO.

Hæc ipſa illa Olympias, ad cuius nuptias cum ingens inuitata accurrerit Epiſcoporum multitudo; quod ipſe Gregorius Nazianz. iiſdem nuptiis intereſſe minime valuerit podragra laborans, ad Anyſium ſcripta *c* epiſtola ſe excuſat: ſed donum miſit omni mundo celebrius ac pretioſius, nempe carmen parçneticum loco epithalamii nuptialis: extat ipſum quidem dignum auctore, & cui miſſum eſt, Olympiade clariſſima fœmina. Cum autem hanc conſtet viuente patre Anyſio nuptam fuiſſe, errore labitur Palladius *d*, dum ait pupillam traditam matrimonio. Quod vero Græci habeant in Menologio hanc Nebridio nuptui traditam, Palladius *e* vero dicat nurum fuiſſe Nebridii: conciliari eo modo inter ſe poſſunt auctores, vt filio illius Nebridii clariſſimi viri ſub Conſtantio Imperatore Præfectura Prætorii inſigniti, cuius meminit Ammianus *f*, Nebridio item dicto coniuncta fuerit matrimonio Olympias, de qua agimus. Hæc autem poſtquam cum viro ſuo (vt Palladius habet) viginti tantum menſes impleſſet, illo defuncto locupletiſſimi hæres patrimonii, cum ſic abſq; aliis nuptiis, Deo vacans, vitam tranquillam ageret, à Theodoſio Imperatore ad ſecunda vota ſolicitatur. Quid vero tunc ipſa tra Palladius *g*:

c Greg. ep. 57.

NEBRIDIVS CONIVX OLYMP.

d Pallad. dial. de vita Chryſ.

e Pallad. in Lauſ. c. 42.

f Ammian. lib. 17.

g Palla. in dial. de vita Chryſ.

XLVI.

Audi, inquit, *maiorem ipſius quoque virtutem. Pupilla namq; coniuncta viro, permiſſa non eſt à præſcio omnium Deo, qui hominum præuidet exitus, carnis ſeruire voluptati, viginti integros menſes viro ſuo mature ſubtracto. Fertur autem virgo eſſe: nam Apoſtolicæ h legi renuit ſeruire dicenti: Volo adoleſcentiores viduas nubere, matres-familias eſſe. & quidem cum & genere & opibus & eruditione ſingulari & ingenio liberali & forma & ætatis flore præcelleret, ſed Dorcadis in morem, ſæculi connubij laqueos conſtanti voluptate tranſiliens. Iuſto enim lex poſita non eſt, ſed non ſubditis, profanis, & qui corruptela inexplebiliter inhiant.*

h 1. Tim. 5.

OLYMPIADIS CERTAMEN CVM THEODOS.

XLVII.

Contigit autem diaboli inuidia, vt huius immatura viduitas ad aures Theodoſii principis perueniret. Qui hanc Elpidio cuidam cognato ſuo Hiſpano in matrimonium coniungere cupiens, cum poſt plurimas preces id obtinere nequiuiſſet, triſtabatur. Ad quam illa: Si inquit, me vellet Rex meus copulari viro, nunquam priorem mihi abſtuliſſet. Quoniam autem me parum idoneam coniugali vitæ cognouit, viroq; placere minime valentem, & illum iugali vinculo abſoluit, & me grauiſſimo iugo virilis ſeruitutis eripuit, ſuaue continentiæ iugum ceruicibus meæ mentis imponens. Hoc reſponſo accepto, Theodoſius Præfecto vrbis mandauit, vt omnem eius ſubſtantiam cuſtodiret, quouſque trigeſimum ætatis impleſſet annum. Ille accepta procuratione regia, eam adeo vexabat ab Elpidio ſubmiſſus, vt nullã haberet facultatem vel cum inſignibus Epiſcopis congrediendi, vel Eccleſiam ipſam ingrediendi; vt his anguſtiis coacta præ angore animi, coniugalem eligeret vitam. Illa è contra his oblectata magis, & Deo gratias referens, Imperatori ita reſcripſit:

XLVIII.

Et Imperatori debitam & congruam Epiſcopo virtutem in me humilem oſtendiſti, mi Domine, mandans graue onus meum cuſtodiri, cuius me diſpenſationis cura macerabat. erit autem gratius, ſi iuſſeris id pauperibus & Eccleſiæ diuidi. Ego enim iamdudum à vanitate, quæ ſolet ex hac largitione ſubſequi, metuebam, ne terrenis implicita, negligerem diuitias naturales. ita Olympias ad Theodoſium: eadem ferme cuncta Leo Auguſtus de ipſa in rebus geſtis Chryſoſtomi habet. Porro res Olympiadis ipſe Theodoſius hoc anno proficiſcens cum exercitu contra Maximum hoc ſtatu reliquit. Quid autem reuerſus egerit, idem Palladius ſic enarrat: *Theodoſius ita poſtmodum reuerſus à bello, quod contra Maximum feliciter geſſerat: cum illius tolerantiam, laboremq; compeiſſet, in ſua eam libertate eſſe iuſſit.* hæc ipſe.

XLIX.

Quod vero eandem Olympiadem ferme omnes virginem prædicẽt; audi quid ad ipſam ſcribens dicat Chryſoſtomus *i*: *Nec vero*, inquit, *ſermones meos propterea carpe, quod te in virginum chori & claſſem adſcripſerim, quæ in ſanctarum illarum chorea vixiſti: ſæpe enim me tum priuatim, tum publice audiſti, cum quæ virginitatis definitio eſſet, explicarem; illudq; contenderem, nihil vnquam impedimento fore, quo minus ea in virginum numerum & ordinem referretur, imo etiam eas longo interuallo ſuperaret, quæ in cæteris rebus ingentis philoſophiæ ſpecimen edidiſſet. Eaq; de cauſa Paulus k etiam cum virginem deſcriberet, non tam dumtaxat, quæ matrimonij viriliq; concubitus expers eſſet, virginẽ appellauit, verum etiam eam ipſam, cui ea, quæ ad Dei cultum pertinerent, curæ eſſent.* ſubdit de decem virginibus Chriſti parabolam, qua virgines prudentes non tam corporis integritate, quam incorruptione morum & bonorum operũ luce definiuntur, diſtinguunturque à virginibus fatuis. Quibus plane videas ipſum Io. Chryſoſtomum poſtremum tribuere Olympiadi virginitatis genus potius, quã primum.

i Chryſ. ep. 2. in addit.

OLYMPIAS QVOMODO VIRGO DICTA

k 1. Cor. 7.

L. OLYMPIADIS VITÆ INSTITVTVM.

Hac autem in ſua in omnibus poteſtate relicta, quodnam initum proſecuta fuerit vitæ genus, idem Palladius ita ſubdit: *Abſtinet illa quidem animatis omnibus, balneaq; nunquam adit. Quod ſi infirmitatis neceſſitas vrgeat (crebris enim paſſionibus & morbis atteritur) induta camiſia deſcendit in aquas: veretur enim (vt aiunt) & ſe ipſam.* paulo vero poſt: *Scio*, inquit, *hanc ſanctum Nectarium Epiſcopum l Conſtantinopolitanum plus fuiſſe admiratum, adeo vt Eccleſiaſticis quoque rebus mulieri obtemperaret. Amphilochium vero Iconij Epiſcopum, & Optimum Præſulem in Ponto, & Petrum Sebaſtiæ Antiſtitem, Baſilij fratrem, & Epiphanium Conſtantiæ Cypri Antiſtitem, ſanctos viros quid memorem? quibus illa & pecunias donauit & villas. Optimo certe, dum Conſtantinopoli moreretur, ipſa oculos manibus ſuis clauſit, &c.* ſubdit his quoque Leo Auguſtus, hanc quoq; ob inſignia virtutum merita, licet nondum annis ad munus aptam, creatam tamen fuiſſe Eccleſiæ Conſtãſtinopolitanę diaconiſſam; quod miniſteriũ expleuit magna totius Eccleſiæ laude, adeo vt ne leuem quidem inuidis & obtrectatoribus nedum dicendi, ſed nec ſuſpicandi

l l. 5. de fide Cathol. C. Theod.

de ſe aliquid indignum occaſionem dederit. At de Olympiade hactenus: longe plura ſunt quidem, quæ de ipſa inferius ſuis locis dicturi ſumus. Iam Theodoſium expeditionem parantem in Maximum proſequamur.]

LI. EXPEDITIO THEODOSII ADVERSVS MAXIMVM.

Profecturus ipſe aduerſus tyrannum, in primis quibus valuit pietatis armis conatus eſt, cōciliando ſibi diuinum numen, exercitum communire. Siquidē perſentiens magni momenti opus aggredi, dubiam iacere aleam, remque tentare periculoſam, à Deo diuerſis modis ſibi implorare ſuppetias laborauit, vtpote qui optime ſciret Dei munus, atq; diceret vna cum Dauid *a*: *In Domino faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros.* Ad hæc plane reſpiciebat quod ait ad Flauianum, vt precibus apud Deum contenderet extingui bella. Sed in eo maxime eiuſdem pietas commendatur, quod tanti ponderis prœlium auſpicaturus, Legatos in Ægyptum miſit ad ſanctos ibi agentes anachoretas, quos pro ſe certantes precibus habere voluit pugnatores. Inter alios autem Ioannem ſanctiſſimum monachum, quem S. Hieronymus *b* magnopere laudat, per eoſdem conſuluit de dubio belli euentu. Teſtatur id quidem S. Auguſtinus, dum ait *c*:

a Pſal. 43.

b Hier. ad Creſiph. aduer. Pelag.
c Aug. de Ciuit. Dei li. 5. c. 26.

LII. THEODOSIVS CONSVLIT IOAN. MONACHVM DE FVTVRA PVGNA.

Cum Maximum terribilem faceret ille ſucceſſus (nempe obitus Gratiani cum fuga Valentiniani) *hic* (Theodoſius ſcilicet) *in anguſtiis curarum ſuarum non eſt lapſus ad curioſitates ſacrilegas atq; illicitas: ſed ad Ioannem in Ægypti eremo conſtitutum, quem Dei ſeruum propheta ndi ſpiritu præditum, fama crebreſcente didicerat, miſit, atq; ab eo nuncium victoriæ certiſſimum accepit.* hæc Auguſtinus, quæ & probauit euentus: eadem habet quoque Ruffinus *d*. Multa de eodem Ioanne narrat Euagrius *e*, & inter alia hæc, quæ ad Theodoſium eiuſque duces ſpectant: *Imperatori,* inquit, *Theodoſio, vel quos belli exitus habiturus eſſet, vel quibus modis victoriam caperet de tyrannis, ſed & quot irruptiones paſſurus eſſet gentium barbararum, ſæpe prædixit. Quodam etiam tempore cum gens Aethiopum Romanum militem circa Cyenem* (*quæ prima eſt ex Aethiopiæ partibus Thebaidis ciuitas*) *incurſaret, & ſtrages plurimas noſtrorum dediſſet, prædamque duxiſſet; venienti ad ſe Romano duci, & metuenti confligere cum eis, eo quod exiguus ipſi erat militum numerus, & hoſtilis contra ſe innumera multitudo: Ioannes ſtatutum deſignans diem: Perge, inquit, ſecurus: die enim, qua dixi, & hoſtem proſternes, & ſpolia capies, prædamque reuocabis. Quod, cum fuiſſet impletum, etiam apud Auguſtum quod carus acceptuſque futurus eſſet, prædixit.* hæc ibi: quæ recenſuiſſe voluimus, quod exiſtimemus horum fama ipſum innotuiſſe Theodoſio Imperatori, qui eo modo eundem ſanctum de futuro belli euentu, vt diximus, interrogarit.

d Ruffin. li. 2. c. 32.
e Euagr. vit. S. Pat. cap. 1.

LIII. QVID THEODOSIVS CVM SENVPHIO.

Rurſum vero ad bellicam expeditionem plurimum conferre idem Imperator exiſtimauit, ſi ſecum duceret celeberrimum quendam monachum, Senuphium nomine, quem per Theophilum Alexandrinum Epiſcopum accerſiuit, qui prætextu quodam, quaſi ipſa ciuitas in magno diſcrimine eſſet, eum ad ſe vocauit. Quid autem tunc ille, Acta *f* Cyri & Ioannis docent his verbis: *Cum intellexiſſet Theodoſius, quod in Scete* (*eſt autem hæc ſolitudo in Aegypto quidem ſita, ſic nominata*) *philoſophabatur vir quidam genere & ipſe Aegyptius, maximorum ſane effector miraculorum: ſcribit protinus ad Theophilum Alexandriæ Epiſcopum, iubens, vt efficiat, quo vir ille admirabilis quamprimum veniat Conſtantinopolim. Eis autem literis quoque continebatur, quod eius aduentu opus eſſet. Ille vero, iis acceptis, ſtatim ad eum venit, & datis literis, preces Imperatoris & vſum, qui vrgebat, ſignificat. Deinde etiam ipſe quoque ex ſe facit quod poteſt, vehementer orat, rogat, ſupplicat, ne preces deſpiciat Imperatoris, neque ſuos vilipendat labores, ſed veniat ad ciuitatem, & bellum, quod in eam paratur, ſuis auertat precibus, & à tanto periculo & metu eam liberet, vtpote quod in eius poteſtate ſitum ſit, vt ciuitas vel ſalua ſit, vel intereat. Admirabilis autem ille Senuphius* (*hoc enim nomine vir ille vocabatur*) *primum quidem, vt conſentaneum eſt, ne rogaret, prohibuit, non ad menſuram eius, quam habebat, gratiæ, ſed ad menſuram potius eius, quæ erat diues humilitatis aſpiciens: Magna eſt, inquit, mea in ciuitatem beneuolentia, & ipſam valde ſaluam eſſe cupio: ſed non voluntatem quoque vires ſequuntur ex ea, quæ eſt ad Deum, fiducia. Quin etiam rogauit ipſum Alexandrinum Epiſcopum, ne de eo talia ſentiret, neque eum putaret vulgo antecellere.*

f Apud Metaphr. die 21. Ianuar.

Cum autem eum ipſe omnino non dimitteret, nec ſciret magnus quidnam faceret Senuphius: diſceſſum quidem ſuum pulchre differt, dat autem ſic quoque auxilium, idque facit admirabilius. Nam & ſtatim ſtetit ad Orientem: & cum ſuperhumerale & baculum in cœlum ſuſtuliſſet: Domine Deus, inquit, exercituum, da huic meo ſuperhumerali & huic baculo, vt tantum poſſit, quantum ego ipſe, ſi illic adeſſem. Hæc cum Deo dixiſſet: quæ habebat in manibus, dat ſtatim Pontifici: Hæc accipe, dicens, & mitte ſtatim ad Imperatorem: ille autem ſuperhumerale quidem imponat capiti, baculū vero manu ferat: deinde cum manus opus fuerit conſerere cum hoſtibus, præcedat omnes alios, & audacter procedat, aduerſus inimicos: Nam ſi ego quidem poſſim à Deo exaudiri, exiſtimo fore, vt ipſe ſit illis terribilis, & ſine ſanguine glorioſam referat victoriam.

LIV. SENVPHIVS BACVLVM ET SVPERHVMERALE AD THEODOS. MITTIT.

Hæc cum ad Imperatorem lubenter eſſent allata: ille quidem muniit caput ſuperhumerali quauis galea tutius, baculo autem muniit dexteram lancea longe validius, & hac ratione confidens fore, vt hoſtibus videretur terribilior, quam olim (*vt aiunt*) *claua Hercules. Iam accedentibus hoſtibus, ipſe primus præcedit ducens totum exercitum. Propter Senuphii autem ad Deum orationem nulla erat dilatio, ſed res ſtatim finem accipiebat. Simulac enim eum viderunt barbari, admirati ipſum tanquam vnum ex cœleſtibus, ad fugam ſtatim ſpectabant, & pedum virtutem laudabant: fugiebant vero non aliquo certo ordine, vt qui non eſſent omnino obliti virium, ſed vt qui eſſent amota mentis, & perterriti, alii alio diſperſi, terga volentibus facilis, expedita venatio, ſecura perſecutio, & libera ab omni periculo: ipſi potius propter fugam, quæ erat ſine vllo certo ordine, plagas & vulnera, atque adeo mortem ſibi inuicem conciliantes: adeo vt Imperator non ſolum ſine ſanguine, ſed etiam ſine vllo labore hanc victoriam retulerit. Feſtum ille nominauit hunc diem, & nunc quoque poſt tantum tempus magnifice celebratur ab Alexandrinis: nominatur ab eis εἰκόνιον ab imagine: ab eis enim Imperatori facta eſt quædam ſtatua eo quo tunc modo armata & capite quidem ſuperhumerali induta, dextera autem tenens baculum.* hactenus ibi: recitat breuiter hæc eadem Glicas *g*. ſed quo potiſſimum tempore, num cum aduerſus Maximum hoc anno, an poſtea cum aduerſus Eugenium profectus eſt, vel aliis bellis decertauit, id accident, penitus ignoratur.

LV.

g Glic. Annal par. 1.

Quod vero ad tempus eius in Occidentem aduentus aduerſus Maximum ſpectat, nō ſequimur Marcellinum, qui ſub anni ſuperioris Conſulibus illum collocat. nam cum multa eius ſententiæ aduerſentur, quibus (vt vidimus, cum egimus de rebus Antiochenis) ipſum conſtat tempore Quadrageſimæ hoc anno egiſſe Conſtantinopoli; reſcripta etiam hoc eodem anno ab ipſo in Oriente data plane declarant, non ante præſentem annum Theodoſium ipſum aduerſus Maximum profectum eſſe. Hoc enim anno, menſe Martii, Theſſalonicæ aduerſus hæreticos iſta ſanciuit, quibus ad futuram memoriam eo modo viam præuia pietate conſtrauit, dum primum expugnat impietatem, eius ſectatores exagitans ipſis legibus:

LVI. THEODOSIVS IN EXPEDITIONE SCRIBIT CONTRA HÆRETICOS.

Apollinarianos h, *ceteroſque diuerſarum hereſum ſectatores ab omnibus locis iubemus inhiberi, à mœnibus vrbium, à congreſſu honeſtorum, à communione ſanctorum: inſtituendorum clericorum nō habeant poteſtatem: colligendarum congregationum vel in publicis, vel in priuatis Eccleſiis careant facultate: nulla iis faciendorum Epiſcoporum præbeatur auctoritas. ipſi quoque Epiſcopi nomine deſtituti appellationem huius dignitatis amittant. Adeant loca, quæ hos potiſſimum quaſi vallo quodammodo ab humana communione ſecludant. His etiam illud nectimus, vt ſupramemoratis omnibus adeundi atque interpellandi ſerenitatē noſtram aditus denegetur. Dat. VI. Idus Martii Theſſalonicæ, Theodoſio A. II. & Cynegio Coſſ.* adiecit & alias in eodem procinctu Theodoſius aduerſus hæreticos ſanctiones, vt eam, quæ ſequitur, his verbis ad Tripholium ſcribens *i*:

LVII.

h l. 14. de hær. C. Theod.

Omnes diuerſarum perfidarumque ſectarum, quos in Deum miſera veſania conſpirationis exercet, nullum vſquam ſinantur habere conuentum, non inire tractatus, non cœtus agere ſecretos, non nefariæ præuaricationis altaria manus impiæ officiis impudenter attollere, & myſteriorum ſimulationem ad iniuriam veræ religionis aptare. Quod vt congruum ſortiatur effectum, in ſpeculis ſublimitatis tuæ fideliſſimos quoſque conſtituat, qui & cohibere hos poſſint, & deprehenſos offerre iudiciis, ſeueriſſimum ſecundum præ-

LVIII.

i l. 15. de hær. C. Theod.

teritas

teritas ſanctiones & Deo ſupplicium daturos, & legibus. Dat. XVIII. Kal. Iul. Stobis Theodoſio A. II. & Cynegio V. C. Coſſ. quo etiam menſe hæc quoq; ſalubriter ſanxit *a*: *Nulli egreſſo ad publicum vel diſputandi* * *de religione, vel tractandi, vel conſilij aliquid deſerendi pateſcat occaſio. Et ſi quis poſt hac auſu graui atq; damnabili contra huiuſmodi legem veniendum eſſe crediderit, vel inſiſtere motu peſtifera perſeuerationis audebit; competenti pœna & digno ſupplicio coerceatur. Dat. XVI. Kal. Iul. Stob. Theodoſio A. II. & Cynegio V. Coſſ.* ac rurſum ad eundem aduerſus Arianos ſpeciatim hæc edidit *b*:

a l. 2. de his, qui ſuper relig. contend. C. Theod.
* diſceptandi
b l. 16. de hær. C. Th.

LIX. *Nonnullos Arianorum formam noſtrarum talem proferre iuſſionum comperimus, vt his liceat vſurpare, quæ ſuis videantur vtilitatibus conuenire: Qua ſublata, ſciant nullam huiuſmodi iuſſionem è noſtro ſacrario profluxiſſe. Quicquid itaque fuerit ab his pro eorum commoditate prolatum; vt falſi reus teneatur, qui deinceps ea circumtulerit. Dat. V. Idus Auguſti Conſtantinopol. Theodoſio A. II. & Cynegio Coſſ.* at perperam factum putamus, vt in Codice, loco acceptæ ſanctionis, data ponatur Conſtantinopoli: quam ediſiſſe putamus, cum iam in Italiam aduentaſſet, illoſq; ea lege exagitare Arianos voluiſſe, q reſcripto Valentiniani, de quo ſuo loco ſuperius actum eſt, dato pro Arianis ſectantibus profeſſionem Ariminenſem, vterentur tanquam ab ipſo Theodoſio edito, eo quod ex more amborum Imperatorum nominibus haberetur inſcriptum.

LX. Cum autem ad Arianos Cõſtantinopoli agentes eiuſmodi Imperatoris reſcriptum perlatum eſſet; æſtuantes in eum ira, quodnam immane ſcelus admiſerint, proximè dicturi ſumus. Cum vero tot hoc anno aduerſus hæreticos extent à Theodoſio promulgatæ leges, aliæq; ab eodem editæ plures ſint ſuperius à nobis recitatæ: neſcimus quo modo Socrates *c* illud affirmet, eundem Imperatorem omnibus hæreticis, exceptis Eunomianis, cõceſſiſſe priuatos in domibus conuentus agere, & Eccleſias extra ciuitates cõſtruere. Ex his enim & aliis ſuperius recitatis manifeſti erroris arguitur: cum in eo totus Theodoſius fuiſſe appareat, atq; hoc præſertim anno ſtudioſius incubuerit, vt omnes hæreticos omni conuentu excluderet, ac locis interdiceret.

c Socr. li. 5. cap. 20.

LXI. Accidit quidem proſpere feliciterq; Theodoſio, cum manu altera aduerſus hæreticos pugnans, altera Maximũ debellarit. Cuius belli progreſſus à Zoſimo *d* copioſius, quã ab aliis deſcribuntur: nobis hic ſatis eos ſummatim reddere. Magnus plane metuendusq; fuit ad præſens conficiẽdum bellum, quo de ſumma totius Romani Imperij decerneretur, Maximi apparatus terra mariq; diſpoſitus. Siquidem Andragathium claſſi præfecit, qua mare Ionium aſſeruaret, ſi forte per illud Theodoſius tranſmittere tentaret exercitum, Marcellinum fratrem terreſtribus copiis cuſtodire iuſſit Italiæ aditus; ipſe vero cum victore ſemper exercitu in Pannoniam progreſſus eſt, occurſurus hoſti, ſi ea via tenderet in Italiam. Theodoſius igitur veniens, Maximum Sciſciæ cum exercitu conſidẽtem inuenit, eundemq; commiſſo magna virtute certamine, profligauit; qui ſe Aquileiam fuga lapſus recepit, procedens itaq; vlterius Theodoſius, fugientem hoſtem proſecuturus, apud Perauionem Marcellinum cum alio exercitu agentem inuenit, quem pariter bello ſuperatum æquè fugauit.

d Zoſ. li. 4.
THEODOSII BELLVM CVM MAXIMO.

LXII. Duabus his adeo ingentibus diuino fauore victoriis partis, vt quod reliquum belli ſupereſſe videretur, eadem celeritate conficeret, Aquileiam contendit, ibiq; Maximum agentem obſedit; qui à ſuis militibus captus, indutusq; inſignibus Imperatoriis, ad Theodoſium vinctus perductus eſt: cuius infelicem ſtatum Theodoſius commiſeratus, oculis eum ad parcendum compoſitis aſpexit: cum milites indignati, eundem Maximum à conſpectu Theodoſij abſtrahentes, abſciſſo confeſtim eius capite, necauerunt, ne miſerendi ipſi Theodoſio locus eſſet. nam & Pacatus, *Rapitur ergo*, inquit, *ab oculis, & ne quid licere poſſet clementiæ, inter innumeras manus fertur ad mortem*. quod factum VI. Kalen. Septembr. affirmant *e*. Cum paulo poſt Andragathius claſſis Præfectus, audita Maximi nece, ſe præcipitem dedit in fluctus: eo namq; modo proditor Gratiani, vt pareret, interiit. Secutaq; eſt mors Victoris pueri, Maximi filij, iam à patre Auguſti nominati, quem Arbogaſtes Comes proditione confecit, puerulum apud matrem relictum in Galliis. Hæc ex Zoſimo *f*, Pacato *g*, & aliis per breuiter enarrauimus. Victoria quidem præ magnitudine ſua, tanta temporis breuitate, de tot exercitib. obtenta, tam incruenta, tantumq; proficua, qua Galliæ, Hiſpaniæ, Britannia, Italia, & omne deniq; Occidentale Imperium recuperatũ fuit, & Orientale tutum redditum, ore omnium celebrata, & decantata vocibus fuit, vtpote quæ nutu plane diuino intelligeretur obtenta, inclamãte in Maximũ deſuper voce ſanguinis innocentiſſimi Gratiani, fauentib. vero Theodoſio precib. ſanctorũ monachorum, vna cum indulgentia Antiochenis conceſſa, pietateq; in exturbandis hæreticis pro ipſo pugnante, quib. & aliis probè factis cœleſtes ſibi conciliauit exercitus.

MAXIMVS VINCTVS AD THEODOSIVM DVCTVS.
e Socr. li. 5. c. 14. Paul. Diac. & alij.
f Zoſ. lib. 4.
g Pacat. in Panegyr.

LXIII. Retexit Sanctus Ambroſius tot tantaq; hæc à Deo impartita Theodoſio beneficia, cum ad eum pro Theſſalonicenſibus paulo poſt rogaturus Epiſtolam ſcripſit *h*, qua inter alia ex Dei perſona ita hominem interpellat; *Ego tibi inimicum tuum in poteſtatem tuam captiuum deduxi. Frumentum non habebas ad exercitus alimoniã: ipſorum hoſtium manu pateſeci tibi portas, aperui horrea; dederunt tibi hoſtes tui commeatus ſuos, quos ſibi parauerant. Ego perturbaui hoſtis tui conſilia, vt ſe ipſe nudaret. Ego ipſum vſurpatorem Imperij ita vinxi, ac mentem eius ligaui, vt cum haberet adhuc fugiendi copiam, tamen cum omnibus ſuis, tanquam metuens, ne quis tibi periret, ipſe ſe clauderet.* hæc idcirco Ambroſius, quod cum liberum fuiſſet Maximo repetere Gallias, ſe incluſerit Aquileiæ: vt merito & hæc de eo Pacatus: *In oppidum ſemet Aquileienſe præcipitat, non vt vitam funderet reſiſtendo, ſed ne pœnam fruſtrando differret, &c.* Sed ſubdit Ambroſius ex eiuſdẽ perſona numinis: *Ego comitem eius atq; exercitum ex altera parte naturæ, quos ante diſperſeram, ne ad belli ſocietatem coirent, ad ſupplementum tibi victoriæ congregaui. Ego exercitum tuum ex multis indomitis conuenam nationibus, quaſi vnius gentis fidem, tranquillitatem & concordiam ſeruare præcepi. Ego, cum periculum ſummum eſſet, ne Alpes inſidia barbarorum penetrarent concilia, intra ipſum Alpium vallum victoriam tibi contuli, vt ſine damno vinceres. Ego te triumphare feci de inimico tuo.* & inferius de tribus illis Theodoſij victoriis Francorum & Saxonum ope reportatis hæc ait: *Ille igitur*, nempe Maximus, *ſtatim à Francis & Saxonum gente in Sicilia* (vbi Andragathius cum claſſe erat) *Sciſciæ, Petauione, vbique deniq; terrarum victus eſt.*

QVANTA DEVS LARGITVS THEODOSIO.
h Ambroſ. ep. 29.

LXIV. Hic Maximi tandem finis fuit, quem præſtabat auſcultaſſe Martino ipſum admonenti, ne trãſiret Alpes; quod ſi faceret, interitum ſciret ſibi in Italia præparatum. De interitu Maximi agens Gilda ſapiens *i*: *Apud Aquileiam*, inquit, *vrbem capite nefande caditur, qui decorata totius Orbis capita regno quodammodo deiecerat. Exin Britannia, omni armato milite militaribus copiis rectoribusq; licet immanibus, ingenti iuuentute ſpoliata, quæ comitata veſtigia ſupradicti tyranni, domum nuſquam vltra rediit; & omnis belli vſu penitus ignara, duabus primum gentib. tranſmarinis vehementer ſæuis, Scotorum à Circio, Pictorum ab Aquilone calcabilis multos ſtupet, gemetq; annos.* ſic igitur & tyrannus tyrannique prima ſedes, & gens, quæ illi in tyrannidem fauit, eiuſmodi dirum ſupplicium fuit.

i Gil. de excid. Brit.
BRITANNI SECVTI MAXIMVM MALE PERIERE.

LXV. At quod ad Theodoſium pertinet: non tam victoriæ claritudine, deletis penitus hoſtibus, illuſtratus eſt, quam clementia atq; benignitate eluxit in primis erga hoſtes, dum (vt ait Pacatus *k*) *duobus aut tribus furioſi gladiatoris laniſtis in belli piaculum caſis, reliquos omnes venia complexa, velut quodam materno ſinu clauſit. Nullius bona publicata, nullius mulctata libertas, nullius præterita dignitas imminuta: nemo affectus, nemo nota, nemo conuitio, aut denique caſtigatione perſtrictus, culpam capitis aut certe ſaltem moleſtia luit. Cuncti domibus ſuis, cuncti coniugibus ac liberis, cuncti denique innocentia (quod eſt dulcius) reſtituti ſunt. Vide, Imperator, quid hac clementia conſecutus ſis: feciſti, vt nemo ſibi victus te victore videatur.* At quid in ipſos propinquos Maximi? hæc paucis, ſed magna eſt cõplexus Ambroſius *l*, ad ipſum Theodoſium cum poſtea ſcripſit: *Inimici tui filias reuocaſti, nutriendas*

CLEMENTIA THEODOSII ERGA VICTOS.
k Pacat. in Panegyr.
l Ambr. ep. ad Theod. 29.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

apud affinem dediſti: matri hoſtis tui miſiſti de ærario tuo ſumptus. ita ipſe. Sed cui hæc adeo pulchra accepta ferenda? equidem Sancto Ambroſio Epiſcopo, qui (vt dicemus) tunc Aquileiæ erat, atque de his omnibus Theodoſium interpellauit; quod teſtatur Epiſtola, poſtea ad ipſum ſcripta, cum ait *a*: *Debeo beneficiis tuis, quibus me petente liberaſti plurimos de exiliis, de carceribus, de vltimæ necis pœnis, &c.* quam Epiſtolam hoc anno ab Ambroſio ad eum datam eſſe dicemus.

a Ambroſ. ep. 29.

LXVI. Sed & inde quoque ſummam conſecutus eſt Theodoſius laudem, cum occiſo Maximo, abſque aliqua controuerſia ſumma rerum potitus, voluit tamen cum Valentiniano partiri Imperium, dum non tantum Italiam, ex qua deiectus à tyranno fuerat, illi reſtituit, ſed adiecit & Gallias, Hiſpanias, atque Britanniam. De his enim agens Sanctus Auguſtinus, factum commendans, ſic ait *b*: *Mox tyranni Maximi extinctor, Valentinianum puerum Imperij ſui partibus, vnde fugatus fuerat, cum miſericordiſſima veneratione reſtituit.* hæc ipſe. Sed maiorem inde meruit Theodoſius gloriã, quod eundem Valentinianum à matre Iuſtina impietate corruptum, Catholicæ reddidit diſciplinæ, oſtẽdens illi ea de cauſa ipſum cõmeruiſſe à Maximo è regno depelli, quod inhærens matri, fidem Catholicam depuliſſet. Recitat verba Theodoſij ad Valentinianum tunc dicta Suidas *c*, quæ ſic ſe habent: *Cum autem veniſſet Valentinianus ad Theodoſium, in recta fide eſt inſtitutus: Dicebat enim ei Theodoſius, Imperatoriam aciem ſtare non armis, ſed iuſtis cauſis. Et noſti, inquit, Valentiniane, religioſiſſimos Imperatores, quieſcente exercitu, victoriam obtinuiſſe, & hoſtes ſubiectos, tributarios factos eſſe, periculo antegreſſo. Sed & Conſtantinus Magnus erectum Licinium tyrannum naufragio trucidauit. Sic etiam Valentinianus pater tuus felicius Imperium & ab hoſtibus illæſum gubernauit, DEO eum defendente innumerabilibus prœliis victor, multis & diuerſis barbaris ſublatis. Valens vero patruus tuus Deum diuellens, inquinauit Eccleſiam, homo profanus cæde ſanctorum & Sacerdotum relegatione: diuinaq; prouidentia à Gothis oppugnatus, combuſtus eſt. Recte Chriſtum colit is, qui non immerito te eiecit. Incredulitas tua Maximo facultatem dedit. Si Chriſtum non videmus; quem inuocabimus pugnaturi? Hæc & plura etiam his admonitus à Theodoſio Valentinianus ad fidem rectam adductus eſt.* huiuſque Suidas. Sed contigerunt hæc, cum in Oriente profugo eidem Valentiniano ipſe Theodoſius occurrit.

b Aug. de ciui. Dei. lib. 5. c. 26.
THEODOSIVS RESTITVIT REGNVM VALENTINIANO.
c
d Suid. verbo. Valentinianus.

LXVII. Manſit hoc anno Theodoſius Aquileiæ, necnon Mediolani, ſequenti autem (vt dicemus) Romam ſe cõtulit. Aquileiæ vero dum eſſet, ad Tripholium Præf. Præt. aduerſus res à Maximo geſtas ita reſcripſit *d*: *Nullus ſibi honorem audeat vendicare, quem tyrannica conceſſit audacia: ſed ad priſtinum ſtatum damnata præſumptio reuocetur. Dat. X. Kalend. Octob. Aquileiæ, Theodoſio II. & Cynegio Coſ.* non ſunt hæc cõtraria, vt apparent, iis, quæ nuper diximus ex Pacato, collatos à Maximo honores à Theodoſio ſublatos: nam hęc puto intelligẽda de his, qui à Maximo fuerant iiſdem magiſtratibus ſpoliati, quos priſtinis dominis hac voluit decreta lege reſtitui.

THEODOSII AQVILEIÆ DATA RESCRIPTA.
d l. 6. de infir. his, quæ ſub tyrannis.

Menſe vero Octobri idem Theodoſius Mediolanum ſe contulit; vbi cum eſſet, itidem aduerſus Maximi acta eiuſmodi edidit ſanctionem *e*:

e l. 7. de infirman. his, quæ ſub tyrannis.

Omne iudicium, quod vafra mente conceptum, non iura reddendo Maximus infandiſſimus tyrannorum credidit promulgandum, damnauimus. Nullus igitur ſibi lege eius, nullus iudicio blandiatur. Dat. ſexto Idus Octobris Mediolani, Theodoſio A. II. & Cynegio Coſ. At non prætereat, quod hoc ipſo anno, antequam Maximus victus eſſet, miſit Theophilus Epiſcopus Alexandrinus Legatum Iſidorum in Italiam cum literis atq; muneribus, vt alterutri, qui vinceret, eadem traderentur. Meminit huius legationis Socrates, vbi ait *f*: *Cum Imperator Theodoſius contra Maximum tyrannum prœlio decertaret, Theophilus per Iſidorum munera ad Imperatorem cum binis literis miſit, præcepitq;, vt victori & munera & alteras literas offerret. Iſidorus, quo hoc negotium obiret, Romam contendit, victoriamq; ſedulo obſeruat. Verum illud factum non diu in obſcuro fuit: nam lector illius, qui vna cum illo aderat, literas clam ſubripuit. Vnde Iſidorus metu perculſus, abſq; mora Alexandriam profugit. Hæc quidem cauſa fuit, cur tantopere poſtea à Theophilo fuerit pro Iſidoro laboratum.* hæc Socrates. Bis ſane Iſidorum hunc, virum ſpectatum valde, veniſſe Romam, Palladius tradit *g*: primo cum Athanaſio; poſtea vero, nempe hoc tempore, cum Demetrio Epiſcopo: prædiuitemq; fuiſſe affirmat, ita tamen, vt (quod ait) omnia Chriſti amore in pauperes fuerit elargitus. Felix hic namq;, niſi Origenis venena potaſſet, vt dicemus, cum ab eodem Theophilo alia functus eſt legatione in Palæſtinam; de qua ſuo loco. Hunc quidẽ primo monaſticam vitam exercuiſſe in Nitria, inde vero adſcitũ in presbyterum Eccleſiæ Alexandrinæ, idem tradit Palladius, qui eum nouit. At ne quis duos putet, quod interdum presbyterum, interdum vero monachum nominet: ſciendum eſt, vnum eundemq; Iſidorum monachum atq; presbyterum fuiſſe.

f Socr. li. 6. cap. 2.
g Pallad. in Lauſiac. c. 1

LXIX. Iam vero, antequam reliquas res à Theodoſio Mediolani geſtas proſequamur: quænam acciderint Conſtantinopoli, tempore, quo Theodoſius pugnabat aduerſus Maximum, dicere opus eſt, quæ à Socrate narrantur his verbis *h*: *Eodem temporis momento, quo Imperator ad hoc bellum aduerſus Maximum faciendum omni ſtudio incumbebat, Conſtantinopoli ab Arianis tumultus tali de cauſa commotus eſt. Solent homines de rebus, quas non nõrunt, ſermones nonnunquam confingere: & ſi quando fuerint occaſionem nacti, rumores de rebus, quarum cupiditate ducuntur, multo maximos excitant, vtpote perpetuo rerum nouarum appetentes. Quod quidem in ea ciuitate tum vſu venit. Nam de bello, quod longe ab illis gerebatur, alius aliud commentus, rumorem de eo diſſipauit: ſpem ſcilicet animo concipiens, belli euentum Imperatori in dies minus proſpere ſucceſſurum. Etenim quãmuis in bello adhuc nihil eſſet confectum, tamen illi res, quas non nõrunt, iuxta ac ſi eaſdem oculis aſpexiſſent, narrarunt, dixeruntq; tyrannum copias Imperatoris profligaſſe, hunc & illum militum numerum in pugna cecidiſſe, atq; adeo ipſum Imperatorem à tyranno propemodum captum fuiſſe.*

h Socr. li. 5. c. 13. Sozom. li. 7. c. 14.
ARIANI QVID PRÆSVMPSERINT CONSTANTINOP.

LXX. *Ariani itaque grauiter tum animi perturbatione commoti (diſcruciabãtur enim, Eccleſias intra vrbem ab illis, quos ipſi ante perſecuti fuerant, occupatas) varios rumores diſſeminarunt. Et quoniam alia quædam diuerſa ab illis, quæ narrabantur, eos etiam, qui rumorum erant auctores, ad credendum ita induxerunt, vt ea, quæ ipſi confinxerant, non conficta, ſed vera eſſe putarent (nam alij, qui ea auditione perceperant, ipſis rumorum auctoribus confirmabant, non aliter habere, atque ab illis audierant) Ariani idcirco animis de integro confidere, facinus aggredi: Nectarij Epiſcopi domum iniectis facibus incendio vaſtare cœperunt.* Cum vero paulo poſt de ingenti Theodoſij victoria nuncium Conſtantinopolim perlatum eſſet: multo illi timore concuſſi, Arcadium Theodoſij filium, qui aderat, ſupplices petentes veniam conuenere: cum ille pro ipſis ad patrem ſcripſit, qui iis noxam precibus Arcadij rogantis remiſit: de quibus hæc Ambroſius *i*: *Conſtantinopoli dudum domus Epiſcopi incenſa eſt, & filius clementiæ tuæ interceſſit apud patrem, vt & ſuam, hoc eſt, filij Imperatoris iniuriam, & domus Sacerdotalis incendium non vindicares. Non conſideras, Imperator, ne & hoc cum vindicari iuſſeris, ipſe iterum interueniat, ne vindicetur? Sed bene illud acquiſitum eſt à patre filio: dignum enim erat, vt ſuam iniuriam prius ipſe donaret. Bene illud cum gratiæ diſtinctione diuiſum eſt, vt filius pro ſua, & pater pro filij iniuria rogaretur.* hæc Ambroſius.

ARIANI INCENDVNT DOMVM NECTARII.
i Ambroſ. ep. 29.

LXXI. Hoc ipſo anno, Paſchali tempore contigit baptiſmus magni Patris Auguſtini, de quo nobis agendũ eſt. Ac primum quæ ſunt temporis, elucidanda erũt, cuius quidem exactius diſquiſiuimus rationẽ in noſtris Notis, illis tamen poſterius editis, nempe Plantinianis typis, in quibus errorem illum emendauimus prioris editionis, in quem incauti ob textum eiuſdem Sancti Auguſtini deprauatũ impegimus. Quod enim dum ipſe agit de obitu matris ſuæ, dicat *k*: *Ergo die nono ægritudinis ſuæ, quinquageſimo & ſexto anno ætatis ſuæ, trigeſimo & tertio ætatis meæ, anima illa religioſa, & pia corpore ſoluta eſt.* quod contigit (vt dicemus) anno ſequenti, menſe Maij: ſi verum eſt, quod ibi dicitur, ipſum fuiſſe tunc annorum triginta trium; vtique dicendum erat, anno trigeſimo ſecundo baptizatum, conuerſum vero trigeſimo. Verum ille corrigendus eſt textus, vt loco trigeſimi tertij, ponendus ſit annus

DE TEMPORE BAPTISMI S. AVG.
k Aug. Conf. li. 9. c. 11.

trigeſimus quintus: idq; ex aliis eiuſdem Auguſtini locis: vt in primis cum ita ait libro tertio contra Academicos *a*: *Cum trigeſimum & tertium ætatis annum agam, &c.* Cum igitur fateatur ſe annorum iam fuiſſe triginta trium, cum ſcriberet contra Academicos, atq; æquè conſtet, eos ab ipſo elaboratos libros, cum Mediolani adhuc catechumenus eſſet (id quidem ipſo teſtante *b*) & ante menſem Nouembris; quod ipſe etiam demonſtrat, dum ait *c*, illos ſcriptos eſſe, antequam ſcriberet de Vita beata, quam ſcriptionem habebat præ manib. (vt ex ipſa apparet) eo anno, tempore natalis ſui, Idibus Nouēbris: vtiq; affirmandum eſt, eos anno ſuperiori ab ipſo fuiſſe cōſcriptos in fine anni trigeſimi tertij ſuæ ætatis, quo pariter anno Idibus Nouembr. inchoaretur trigeſimus quartus. Cum vero rurſus Poſſidij *d* teſtificatione liqueat, ipſum baptizatum eſſe Paſchali tempore; vtiq; etiam dicendus erit, non anno ſuperiori, ſed præſenti anno, dicto tempore, ſacro baptiſmo initiatus fuiſſe.

a Aug. cont. Academ. li. 3. c. 10.
b Aug. Retract. lib. 1. c. 1. 4.
c Aug. Retract. lib. 1. c. 1. 2.
d Poſſid. Vit. Aug. cap. 1.

LXXII. Neceſt, quod quis poſt hunc annum exiſtimare poſſit Auguſtini differēdum eſſe baptiſmum, quem conſtat, ipſomet teſte *e* iam baptizatum receſſiſſe ex Italia poſt necem Maximi, quam hoc anno contigiſſe diximus menſe Septembris. Inſuper id confirmatur, quod in Soliloquiis (quę teſtatur ſe ſcripſiſſe ante baptiſmū, poſt tamen commentarium de Vita beata, vt patet ex ordine) de ſuæ tunc ætatis annis hæc ait: *Cum triginta quatuor annos agā, quatuordecim fere anni ſunt, ex quo iſta cupere deſtiti, &c.* habet alia lectio, triginta tres: ſed verior illa ſuperior: nam eo anno ab Idibus Nouembris (vt diximus) inchoatus erat annus eius ætatis trigeſimus quartus, quo ſcribebat de Vita beata, poſt quem ſcripſit Soliloquia: qui quidē annus trigeſimus quartus ab Idibus Nouembris anno ſuperiori inchoatus propagatur in eandē diem præſentis anni trecēteſimi octogeſimi octaui, quo Auguſtinus Paſchali tempore baptizatus eſt.

e Aug. cont. lit. Petil. li. 3. c. 11.

LXXIII. Quod ſi adhuc quis pertinacius cōtendere audeat, atque importunius illud inculcetur non potius mendum irrepſiſſe potuit in loca illa libri tertij contra Academicos, & Soliloquiorum, quā in illum libri noni Confeſſionum? Satis ad hæc reſpōſio illa ſufficere poſſet, quam ratio ipſa docet: nimirum, germanum habendum eſſe textum illum, qui alterius textus eiuſdem auctoris conteſtatione fulcitur; ſuſpectum vero eum, qui à duobus cōtrariis textibus impugnatur. Verum manifeſtiori adhuc veritate textus ille in dicto nono libro Confeſſionum deprauatus arguitur: nam præter illa, quæ ſuperius de rebus geſtis ſingulis temporibus S. Auguſtini dicta, apertè hoc ipſum demonſtrant; illud modo accipe, quod dictum eſt, ſua ipſius aſſertione Auguſtinum ſub Conſulatu Bautonis, nempe anno Domini trecenteſimo octogeſimo quinto, egiſſe ætatis annum trigeſimum primum: à quo tempore cum vſque ad annum Domini trecenteſimum octogeſimum nonum, nempe ſequentem, quo obiit S. Monica, quatuor intercedant annorum curricula; nullo modo dici poteſt fuiſſe tempore eius obitus annorum tantummodo triginta trium, qui ante annos quatuor erat trigeſimum primum annum natus, ſed potius triginta quinque.

LXXIV. Sic igitur quem demonſtratum eſt anno trigeſimo primo ſuæ ipſius ætatis ad Chriſtum conuerſum eſſe, trigeſimo ſecundo & tertio perſeuerāſſe catechumenū, atq; ea, quæ ſuperius diximus, conſcripſiſſe; hoc anno trigeſimo quarto ſuæ ætatis, Paſchali tempore ipſum S. Auguſtinum Mediolani à S. Ambroſio baptizatum eſſe aſſerimus; quod idem ipſe in libris Confeſſionum non obſcurè ſignificat *e*, dum annum intercurriſſe affirmat à perſecutione Iuſtinæ aduerſus Ambroſium concitata vſq; ad baptiſmum ſuum: ait enim: *Annus erat, aut non multo amplius, cum Iuſtina Valentiniani Regis pueri mater hominem tuum Ambroſium perſequeretur, &c.* hæc ipſe dum agit de tempore ſui baptiſmi. Sed quod ait annum & amplius interceſſiſſe, vtique ad exordium eius perſecutionis viſus eſt habuiſſe reſpectum, quam ante annum illum inchoatam fuiſſe diximus.

e Aug. Conf. lib. 9. c. 6.

LXXV. At quid ipſe Auguſtinus *f* de ſuo cæterumq; ſuorum baptiſmate ſcribat recenſeamus: *Inde, inquit, vbi tempus aduenit quo me nomen dare oporteret, relicto rure Mediolanum remeauimus. Placuit & Alypio renaſci in te mecum iam induto humilitate Sacramentis tuis congrua, & fortiſſimo domitore corporis, vſque ad Italicum ſolum glaciale nudo pede obterendum inſolito auſu. Adiunximus etiam nobis puerum Adeodatum ex me natum carnaliter de peccato meo: Tu bene feceras eum: Annorum erat ferme quindecim, & ingenio præueniebat multos graues & doctos viros. Munera tua tibi confiteor, Domine Deus meus, creator omnium, & multum potens reformare noſtra deformia: nam ego in illo puero præter delictum nihil habebam. Quod enim enutriebatur à nobis in diſciplina tua, tu inſpiraueras nobis, nullus alius. Munera tua tibi confiteor. Eſt liber noſter, qui inſcribitur, De magiſtro. Ipſe ibi mecum loquitur. Tu ſcis illius eſſe ſenſa omnia, quæ inſeruntur ibi ex perſona collocutoris mei, cum eſſet in annis ſexdecim. Multa eius alia mirabiliora expertus ſum. Horrori mihi erat illud ingenium: & quis præter te talium miraculorum opifex? Cito de terra abſtuliſti vitam eius, & ſecurior eum recordor, non timens quicquam pueritiæ, nec adoleſcentiæ, nec omnino homini illi. Sociauimus eum coæuum nobis in gratia tua educandum in diſciplina tua. & baptiſati ſumus, & fugit à nobis ſolicitudo vitæ præteritæ. Nec ſatiabar illis diebus dulcedine mirabili, conſiderare altitudinem conſilij tui ſuper ſalutem generis humani. Quantum fleui in hymnis & canticis tuis, ſuaue ſonantis Eccleſiæ tuæ vocibus commotus acriter, &c.* hæc enim de hymnis ſuperius, ac rurſum ſubdit *g*: *Qui habitare facis vnanimes in domo, conſociaſti nobis & Euodium iuuenem ex noſtro municipio: qui cum Agens in rebus militaret, prior nobis ad te conuerſus eſt & baptizatus, & relicta militia ſæculari, accinctus eſt in tua. Simul eramus, ſimul habitabamus placito ſancto. Quærebamus quinam locus nos vtilius haberet ſeruientes tibi, pariter remeabamus in Africam.* ſed de reditu eius in Africam, agemus anno ſequenti.

f Aug. Conf. lib. 9. c. 6.
BAPTISM. AVGVSTINI ET ALIORVM.
g Aug. eod. lib. c. 8.

LXXVI. Quod tanto viro, S. Ambroſio, Auguſtinus baptizari meruerit, magnoperè exultauit: vnde agens aduerſus Iulianum Pelagianum *h* hæc ait: *Adhuc audi alium excellentem Dei diſpenſatorem, quem veneror vt patrem: in Chriſto enim Ieſu per Euangelium ipſe me genuit, & eo Chriſti miniſtro lauacrum regenerationis accepi: beatum loquor Ambroſium, cuius pro Catholica fide gratiam, conſtantiam, labores, pericula, ſiue operibus, ſiue ſermonibus, & ipſe ſum expertus, & mecum non dubitat Orbis prædicare Romanus.* hæc Auguſtinus.

h Aug. cont. Iulian. Pelag. li. 1. c. 9.
QVANTI FECERIT AVG. AMBROSIVM.

LXXVII. Fertur Ambroſij nomine ſermo *i* de baptiſmo S. Auguſtini, ſed qui ne apicem quidē habeat Ambroſij. Multa ſane admiſcuit imperitus fictor. nam vt de diſſimilitudine ſtyli dicere prætermittamus: quiſquis ille fuerit, impoſturæ perfacile arguitur, cum ait Auguſtinum Carthaginenſem fuiſſe, atque ex Gentilium cultu factum Chriſtianum: ipſum namq; patria Tagaſtenſem fuiſſe, nec coluiſſe aliquando idola, licet ſectator fuerit Manichæorū, tum ipſius teſtificatione, tum Poſſidij, luce clarius ſæpius demonſtratur. Impoſturæ quoq; ea ex parte auctor arguitur, dum habet ipſum Auguſtinum cum Ambroſio de pluribus quæſtionib. prolixè ſæpè diſſeruiſſe: cum tamen ipſe Auguſtinus de ſe teſtetur, numquam toto illo tempore, quo fuit Mediolani, inueniſſe Ambroſium negotiis vacuum, & frequentia accedentium ſolitarium, quo cum de animi ſui angorib. potuiſſet miſcere ſermonem; adeo vt non dicam diſputādi, ſed nec (vt ait) daretur copia ſciſcitandi. ſunt omnino hæc Auguſtin. verba *k*: *Certe mihi nulla dabatur copia ſciſcitandi, quæ cupiebam, de tam ſancto oraculo tuo, pectore illius, niſi cum aliquid breuiter eſſet audiendum. Æſtus autem illi metu otioſum eum valde, cui refunderentur, requirebant, nec vnquam inueniebant &c.* & inferius *l*: *Sed vbi quæreretur? quando quæreretur? Non vacat Ambroſio.* Et vnde illud figmentorum concinnatori, cum agit de eius baptiſmo: *Nouum Chriſtianum nouis veſtimentis, cuculla nigra induimus*, cum moris eſſet inuiolabilis, baptizatum quemlibet albis induere veſtimentis? At hæc de his ſatis: ferre enim non poſſumus ipſi veritatis cultores, quouis prætextu ac velamento mendacia peruulgari.

i Apud Ambroſ. ſer. 92.
CONFVTANTVR COMMENTITIA.
k Aug. Conf. lib. 6. c. 3.
l Aug. eod. lib. 6. c. 11.

LXXVIII. Cum autem Auguſtinus Mediolani adhuc moraretur, duo illa memoratu digna inter alia accidiſſe tradit, al-

teram

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DE PROSCHOLO PECVNIÆ INVENTORE. a Aug. de ver. Apoſt. ſerm. 19.

rerum de Proſcholo homine Chriſtiano paupere, qui pecuniæ ſacculum inuenit; alterum de reuelato depoſito filio à patre defuncto: quorum prius ab ipſo ita deſcribitur a: *Dicam, quid fecerit pauperrimus homo, nobis apud Mediolanum conſtitutis, tam pauper, vt proſcholos eſſet grammatici, ſed plane Chriſtianus, quamuis ille eſſet Paganus grammaticus, melior ad velum, quam ad cathedram. Inuenit ſacculum (niſi forte me numerus fallit) cum ſolidis fermè ducentis. Memor legis, propoſuit pitacium publicè. Reddendum enim ſciebat; ſed cui redderet, ignorabat. Propoſuit pitacium publicè: Qui ſolidos perdidit veniat ad locum illum, & quærat hominem illum.* (erat hæc forma pitacij:) *Ille, qui plangens circumquaque vagabatur, inuento & lecto pitacio, venit ad hominem. Et ne forte quæreret alienum, quæſiuit ſigna, interrogauit ſacculi qualitatem, ſigillum, ſolidorum etiam numerum: & cum omnia ille fideliter reſpondiſſet, reddidit, quod inuenerat. Ille autem repletus gaudio, & quærens vicem rependere, tanquam decimas obtulit ſolidos viginti: qui noluit accipere: Obtulit vel decem: noluit accipere: Saltem, rogauit, vt quinque acciperet: noluit ille. Stomachabundus homo proiecit ſacculũ. Nihil perdidi, ait: ſi non vis aliquid à me accipere, nec ego aliquid perdidi. Quale certamen fratres mei, quale certamen, qualis pugna, qualis conflictus! theatrum mundus, ſpectator Deus. Victus tandem ille, quod offerebatur, accepit, continuo totum pauperibus erogauit; vnum ſolidum in domum ſuam non dimiſit.* hæc ipſe, eadem pro concione proponẽs imitanda ſuo populo Hipponenſi.

LXXIX. b Aug. de cura agen. pro mort. c. 11. PATER DEFVNCTVS CVRAT RES FILII VIVENTIS.

Sed illud, quod docuit defunctos noſtra audire atque curare, alibi ita explicat b: *Pro certo, cum Mediolani eſſemus, audiuimus, quod cum debitum repeteretur à quodam, defuncto patris cautione prolata, quod filio neſciente à patre iam fuerat perſolutum: contriſtari homo grauiſſimè cœpit, atque mirari, quod ei pater moriens non dixerit, quid deberet, cum feciſſet etiam teſtamentum. Tunc ei nimis anxio apparuit idem pater eius in ſomnis, & vbi eſſet repoſitum, quod illa cautio vacuata fuerat, indicauit. Quo inuento atque monſtrato, non ſolum falſi debiti calumniam propulſauit, ſed etiam paternum recepit Chirographum, quod pater non receperat, quando eſt perſoluta pecunia. Hic itaque putatur anima hominis curam geſſiſſe pro filio, & ad eum veniſſe dormientem, vt doceret quod ignorabat, à magna eum moleſtia liberaret.* hæc ipſe.

LXXX. AVG. ROMAM REDIENS QVÆ IBI SCRIPSIT. c Aug. Retract. lib. 1. c. 7. 8. &c.

Poſt ſuſceptum vero baptiſmum Auguſtinus haud diu Mediolani paſſus eſt detineri, ſed vna cum ſancta matre, filio, necnon Alypio atque Euodio reuerſurus in Africam, Romam ſe contulit, vbi vſque ad ſequentis anni tempus nauigationi accommodatum, totum hoc temporis ſpatium egit, non tamen otioſus, ſed cõplura conſcribens de quibus ipſe c: *Iam baptizatus autem, cum Romæ eſſem, nec ferre tacitus poſſem Manichæorum iactantiam de falſa & fallaci continentia, vel abſtinentia, qua ſe ad imperitos decipiendos, veris Chriſtianis, quibus comparandi non ſunt, inſuper præferunt, ſcripſi duos libros, vnum de Moribus Eccleſiæ Catholicæ, alterum de Moribus Manichæorum.* & inferius: *In eadem vrbe ſcripſi dialogum, in quo de anima multa quæruntur ac diſſeruntur: id eſt, vnde ſit, qualis ſit, quanta ſit, cur corpori fuerit data; cum ad corpus venerit, qualis efficiatur, qualis cum abſceſſerit.* ac rurſum ſequenti capite: *Cum adhuc Romæ demoraremur, voluimus diſputando quærere, vnde ſit malum. Et eo modo diſputauimus, vt poſſemus, id quod de hac re diuina auctoritati ſubditi credebamus, etiam ad intelligentiam noſtram, quantum diſſerendo, opitulante Deo, agere poſſemus, ratio conſiderata & tractata perduceret. Et quoniam conſtitit inter nos diligenter ratione diſcuſſa, malum non exortum, niſi ex libero voluntatis arbitrio; tres libri, quos eadem diſputatio peperit, appellati ſunt de Libero Arbitrio. quorum ſecundum & tertium in Africa, iam etiam Hippone regio presbyter ordinatus, ſicut tunc potui, terminaui.* hæc Auguſtinus.

LXXXI. d Aug. de Morib. Eccleſ. c. 33. ROMAN. ECCLESIÆ IN MONACHIS SANCTITAS.

In commentario vero illo, quem de Moribus Eccleſiæ Catholicæ ſcripſit, quæ ibi inuenerit ſanctorum & eruditorum virorum conſortia, ipſe deſcribit, cum ait d: *Romæ etiam plura cognoui, in quibus ſinguli grauitate atque prudentia & diuina ſcientia præpollentes cæteris ſecum habitantibus præſunt, Chriſtiana charitate, ſanctitate, & libertate viuentibus: ne ipſi quidem cuiquam oneroſi ſunt, ſed Orientis more, & Pauli Apoſtoli auctoritate manibus ſuis ſe tranſigunt. Ieiunia etiam prorſus incredibilia multos exercere didici, non quotidie ſemel ſub noctem reficiendo corpus, quod eſt vſquequaque vſitatiſſimum; ſed continuum triduum vel amplius ſæpiſſimè ſine cibo ac potu ducere. Neque hoc in viris tantum, ſed etiam in fœminis: quibus item multis viduis & virginibus ſimul habitantibus, & lana ac tela victum quæritantibus præſunt ſingulæ grauiſſimæ, probatiſſimæque, non tantum in inſtituendis componendiſque moribus, ſed etiam inſtruendis mentibus peritæ ac paratæ. Atque inter hæc nemo vrgetur in aſpera, quæ ferre non poteſt: nulli, quod recuſat, imponitur, nec ideo condemnatur à cæteris, quod in eis ſe imitandis fatetur inualidum, &c.* hæc, cum Romæ eſſet, vidit & audiuit Auguſtinus conſentientia iis, quæ S. Hieronymus de iiſdem pluribus locis ſcripſit. At licet hæc alia occaſione oportuerit recitaſſe: hic tamẽ quod tempus poſtulet, cum agamus de Auguſtino Romæ agente, repetiſſe haud fuit oneroſum.

IEIVNIA ROM. ECCLESIÆ. e Aug. ep. 86.

Didicit inſuper Auguſtinus e Romæ poſitus, quod ſcripſit poſtea ad Caſulanum, Romanam plebem ſolitam ieiunare tribus diebus hebdomadæ, nempe feria quarta, ſexta, & Sabbato. At de Auguſtino modo hactenus, de cuius in Africam reditu agemus anno ſequenti. Iam vero ad Theodoſium redeamus, quem hoc anno, poſtquam victo Maximo, Aquileia diſceſſit, Mediolanum ſe contuliſſe vidimus ex reſcriptis ibidem datis: quidnam autem inter ipſum & S. Ambroſium tranſactum ſit, oratione proſequamur: atque in primis, quæ à Paulino f conſcripta habentur, hic reddamus:

f Paulin. in vit. S. Ambroſii. LXXXII. * Callicini DE SYNAGOGA IVDÆORVM ET FANO VALENTINIANORŨ A CHRISTIANIS INCENSIS. * lecta

Extincto, inquit, *Maximo, poſito Theodoſio Imperatore Mediolani, Ambroſio vero Epiſcopo conſtituto Aquileiæ, in partibus Orientis in quodam caſtello* (Callinici * illud ab Ambroſio nominatur) *à Chriſtianis viris ſynagoga Iudæorum & lucus Valentinianorum incendio concremata ſunt, propterea quod Iudæi vel Valentiniani inſultarent monachis Chriſtianis: Valentinianorum enim hæreſes triginta deos colunt. Sed de huiuſmodi facto Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit; qua alta *, Imperator præceperat, vt ſynagoga ab Epiſcopo reædificaretur. Sed huius præcepti tenor cum ad aures perueniſſet venerabilis viri Ambroſii Epiſcopi, direxit ad Imperatorem Epiſtolam, quia ipſe in tempore excurrere non poterat, qua illum conuenit, vt id, quod ab eodem ſtatutum fuerat, reuocaretur.* Quænam autem cauſæ præceſſerant, vt Chriſtiani in Valentinianos ea admiſerint, idem Ambroſius dicta ad Theodoſium tunc data Epiſtola his verbis ſignificat g:

g Ambroſ. ep. 29. LXXXIII. QVID VALENTINIANI HÆRETICI IN MONACHOS.

Vindicabitur etiam Valentinianorum fanum incenſum? Quid eſt enim, niſi fanum, in quo eſt conuentus Gentilium? licet Gentiles duodecim deos appellent, iſti triginta & duos æonas colant, quos appellant deos. Nam & de ipſis comperi relatum & præceptum, vt in monachos vindicaretur; qui prohibentibus iter Valentinianis, quo Pſalmos canentes ex conſuetudine vſuque veteri pergebant ad celebritatem Machabæorum martyrum, moti inſolentia incenderunt fanum in quodam rurali vico tumultuariè conditum. hæc de his Ambroſius; ex quibus illud in primis obſerua, ea patrata à monachis eſſe menſe Auguſti, cuius Kalendis tam in Oriente, quam in Occidente ſanctorum Machabæorum conſueuit antiquitus memoria celebrari: paulo n. poſt ab incenſa Nectarij Epiſcopi domo Conſtantinopoli ab Arianis, hæc accidiſſe, idem Ambroſius eadem demonſtrat Epiſtola, cum ait: *Conſtantinopoli dudum domus Epiſcopi incenſa eſt, &c.* Rurſum vero (quod veteris Eccleſiæ moris fuit, vt ad ſolemnitatem martyrum Pſallentes in via Chriſtiani pergerent, quod & tunc monachos feciſſe tradit) antiquam in Eccleſia proceſſionum conſuetudinem docet.

LXXXIV. QVERELA ORIENTALIVM EPISCOPORŨ. h Ambroſ. ep. 29.

Vt autem de his ageret Ambroſius apud Theodoſium, interpellatus fuiſſe videtur literis Orientalium Epiſcoporum, quibus cum & aliæ ad eundem deferendæ querelæ ſcriptæ erant; quæ ab ipſo Ambroſio dicta Epiſtola obiter inſeruntur his verbis h: *Quo modo excuſabo apud Epiſcopos? qui nunc, qui per triginta & innumeros annos presbyteri quidam gradu functi, vel miniſtri Eccleſiæ retrahuntur à munere ſacro, & curiæ deputantur, grauiter gemunt. Nam cum hi, qui vobis militant, certo militiæ tempore ſeruentur: quanto magis etiam eos conſiderare debetis, qui Deo militant? Quo modo, inquam, hoc excuſabo apud Epiſcopos, qui queruntur de clericis, & impreſſione graui vaſtari ſcribunt Eccleſias? Hoc tamen in notitiam*

clemen-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

clementiæ tuæ peruenire volui. De hoc, vt placet, arbitrio tuo conſulere & temperare dignaberis. hæc ipſe; quibus demonſtrat, poſtquam ab Oriente Theodoſius ipſe receſſiſſet, hæreticos, alioſq; impios homines, imo & ex magiſtratibus aliquos inſolentius aduerſus ſacros Dei miniſtros egiſſe: de quibus inſinuandis Imperatori, Orientales Epiſcopi (vt dictum eſt) ſcripſerunt ad Ambroſium. Potiſſima vero ſcribendi cauſa fuit, vt ipſe de reuocandis datis ab eo reſcriptis pro reſtituendis incenſis ſynagoga Iudæorum atq; fano Valentinianorum cum Theodoſio ageret. Impendit Sanctus Sacerdos ad opus omne ſtudium, omniq; curat officio, vt contrariis à Theodoſio dandis reſcriptis priora oblitterentur. Scribit igitur, Aquileiæ cum eſſet, Mediolanum, vbi Theodoſius morabatur. Quod autẽ detineretur Ambroſius Aquileiæ, cum nullum hoc tempore memoria ſit ibi celebratum fuiſſe Concilium: equidem exiſtimo, illuc eſſe profectũ, ex more, ad noui creationem Antiſtitis, cum defuncto Valeriano eius ciuitatis Epiſcopo, in locum illius eſt ſubrogatus S. Chromatius. At quod his vel aliis magni momenti negotiis Aquileiæ impediretur Ambroſius, ne (quod magis optaſſet) præſens tantam cauſam acturus, mora illa ſua irreparabile cauſæ præiudicium inferret, reditũ ſuum literis curauit præuenire, poſtea ipſe ſecuturus.

LXXXV. QVÆ SALVBERRIMA SVGGERAT AMBROS. THEODOSIO.

Quanta autem Imperatorem compellauerit libertate, quantoq; cum vigore Sacerdotali iuſta fiducia ageret apud eum; ex his, quæ exordio ipſo præfatur, accipe: *Peto, vt patienter ſermonem meum audias. Nam ſi indignus ſum, qui à te audiar: indignus ſum, qui pro te offeram, cui tua vota, cui tuas committas preces. Ipſe ergo non audies eum, quem pro te audiri velis? Non audies pro ſe agentem, quem pro aliis audiſti? Nec vereris iudicium tuum, ne cum indignum putâris quem audias, indignum feceris, qui pro te audiatur? Sed neque Imperiale eſt libertatem dicendi negare: neque ſacerdotale, quod ſentiat, non dicere. Nihil enim in vobis Imperatoribus tam populare & tam amabile eſt, quam libertatem etiam in iis diligere, qui obſequio militiæ vobis ſubditi ſunt. Siquidem hoc intereſt inter bonos, & malos Principes, quod boni libertatem amant, ſeruitutem improbi. Nihil etiam in Sacerdote tam periculoſum apud Deum, tam turpe apud homines, quam quod ſentiat, non libere denunciare.* & paulo poſt: *Malo igitur, Imperator, bonorum mihi eſſe tecum, quam malorum conſortium: & ideo clementiæ tuæ diſplicere debet Sacerdotis ſilentium, libertas placere. Nam ſilentij mei periculo inuolueris, libertatis bono iuuaris. Non ergo importunus indebitis me interſero, alienis ingero, ſed debitis obtempero, mandatis Dei noſtri obedio. Quod facio primum tui amore, tui gratiâ, tuæ ſtudio conſeruandæ ſalutis. Si id mihi vel non creditur, vel interdicitur, dico ſane diuinæ offenſæ metu. Nam ſi meum periculum te exueret, patienter me pro te offerrem, ſed non libenter: malo enim te ſine meo acceptum Deo eſſe & glorioſum periculo. Sin autem ſilentij mei diſſimulationiſq; culpa & me ingrauat, nec te liberat: malo importuniorem me, quam inutiliorem aut turpiorem iudices, &c.*

LXXXVI. VNDE MALA OBORIANTVR REGIBVS ET SACERDOTIBVS.

Vtinã quæ diuino afflatus Spiritu tam vera, tam ſalubria Sanctus Sacerdos inculcat, tanquam diuinum quoddam oraculũ ſemper præ oculis Chriſtiani Principes haberẽt & Sacerdotes. Ita n. magno animarum lucro eorum ſaluti optime conſultũ eſſet. Sed iſta dum negliguntur, quadã inconſiderantia cum Sacerdotum, tum Regum, ſimulq; Eccleſiarum atq; regnorũ ſtatus in diſcrimen adducitur, graui quidem damno, imo & diſpendio ſalutis æternæ, frequenter euenit, vt qui à ſacerdotibus corripi Reges negligunt atque deſpiciunt, corripiantur ipſi illo, qui corripit in furore, qui aufert ſpiritum Principum, quique terribilis eſt ſuper omnes *a* Reges terræ. Sed & cum etiam Sacerdotes nimium verentur atq; timent admonere Principes delinquentes, immemores ſe ad hoc à Deo electos, ſecundum quod ab eo dictum eſt Hieremiæ *b*: *Conſtitui te ſuper Reges & Principes.* fiet quidem omnino æqua ta lance iudicij, vt ab eis redarguãtur, quos ipſi corripere neglexerunt, eoſque experiantur aſperos, diros, rebelles ac tyrannorum inſtar, Dei miniſtros & iura Eccleſiaſtica conculcantes. Sed in eodem perſtans argumento iſta ſubdit Ambroſius:

a Pſal. 75.
b Hier. 1.

LXXXVII. AVDIENDI SACERDOTES.

Habemus ergo & nos, cui diſplicere, plus periculi ſit: præſertim cum etiam Imperatoribus non diſpliceat ſuo quemq; fungi munere, & patienter audiatis vnumquemque pro ſuo ſuggerentem officio, imo corripiatis ſi non vtatur malitia ſui ordine. Quod ergo in iis libenter accipitis, qui vobis militant, num hoc in ſacerdotibus poteſt moleſtum videri, cum id loquamur non quod volumus, ſed quod iubemur? Scis enim lectum c: Cum ſtabitis ante Reges & Præſides, nolite cogitare, quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini: Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. Et tamen ſi in cauſis Reipublicæ loquar (quamuis etiam illic iuſtitia ſeruanda ſit) non tanto aſtringar metu, ſi non audiar. In cauſa vero Dei quem audies, ſi Sacerdotem non audies, cuius maiore peccatur periculo? Quis tibi verum audebit dicere, ſi Sacerdos non audeat? Noui te pium, clementem, mitem, atque tranquillum, fidem ac timorem Domini cordi habentem: ſed plerumque aliqua nos fallunt: habent aliqui d zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam. Ne igitur hoc etiam fidelibus animis obrepat, cauendum arbitror. Noui pietatem tuam erga Deum, lenitatem in homines: obligatus ſum beneficiis tuarum indulgentiarum: & ideo plus metuo, amplius ſolicitor, ne etiam ipſe tuo me poſtea iudicio condemnes, quod mea aut diſſimulatione, aut adulatione prolapſionem non euitaueris. & paulo poſt:

c Matt. 10.
d Rom. 10.

LXXXVIII. DE SYNAGOGA IVDÆORVM INCENSA.

Cauſam ergo Dei tacebo? Quid igitur ſit, quod metuam, conſideremus. Relatum eſt à Comite Orientis militarium partium, incenſam eſſe ſynagogam, idq; auctore factum Epiſcopo. Iuſſiſti vindicari in cæteros, ſynagogam ab ipſo ædificari Epiſcopo. Non aſtruo expectandam fuiſſe aſſertionem Epiſcopi: Sacerdotes enim turbarum moderatores ſunt, ſtudioſi pacis, niſi cum & ipſi mouentur iniuria Dei, aut Eccleſiæ contumelia. Sit aliquis iſte Epiſcopus feruentior in exuſtione ſynagogæ, timidior in iudicio: Non vereris, Imperator, ne acquieſcat ſententiæ tuæ, ne præuaricetur, non times? Non etiam vereris, quod futurum eſt, ne verbis reſiſtat Comiti tuo? Neceſſe erit igitur, vt aut præuaricatorem, aut martyrem faciat: vtrumque alienum temporibus tuis, vtrumque perſecutionis inſtar, ſi aut præuaricari cogatur, aut ſubire martyrium. Vides, quo inclinet cauſæ exitus. Si fortem Epiſcopum putas, caueto martyrium fortioris: ſi inconſtantem, declina lapſum fragilioris: plus enim aſtringitur, qui labi infirmum coegerit. Hac propoſita conditione, puto dicturum Epiſcopum, quod ipſe ignes ſparſerit, turbas compulerit, populos concluſerit, ne amittat occaſionem martyrij, & pro inualidis ſubijciat validiorem. O beatum mendacium, quo acquiritur ſibi aliorum abſolutio ſui gratia.

LXXXIX.

Hoc eſt, Imperator, quod popoſci & ego, vt in me magis vindicares, & hoc ſi crimen putares, mihi adſcriberes. Quid mandas in abſentes iudicium? habes præſentem, habes confitentem reum. Proclamo, quod ego ſynagogã incenderim: certe quod ego illis mandauerim, ne eſſet locus, in quo Chriſtus negaretur. Si obijciatur mihi, cur hic non incenderim? Diuino iam cremari cœpit iudicio: meum ceſſauit opus. Et ſi verum quæritur, ideo ſegnior fui, quia non putabam hoc vindicandum. Quid facerem, quod nullo vltore ſine præmio foret? Tangunt hæc verecundiam, ſed non reuocant gratiam, ne fiat opus, quo Dei ſummi contrahatur offenſio. Eſto tamen, nemo Epiſcoporum ad hoc munus conueniat. Rogaui enim clementiam tuam; & licet ipſe hoc reuocatum adhuc non legerim, reuocatum tamen conſtituamus. Quid ſi alij timidiores, dum mortem reformidant, offerant, vt de ſuis facultatibus reparetur ſynagoga? aut Comes vbi hoc compererit primo conſtitutum, ipſe de Chriſtianorum cenſu exædificari iubeat? Habebis, Imperator, Comitem præuaricatorem; & huic vexilla committes victricia, huic Labarum, hoc eſt, Chriſti ſacratum nomine, qui ſynagogam inſtauret, quæ Chriſtum neſciat? Iube Labarum ſynagogæ inferri, videamus, ſi non reſiſtunt. Erit igitur locus Iudæorum perfidiæ, factus de exuuiis Eccleſiæ: & patrimonium, quod fauore Chriſti acquiſitum eſt Chriſtianis, hoc transferetur ad donaria perfidorum? Legimus templa idolis antiquitus condita de manubiis Cymbrorum, de ſpoliis reliquorum hoſtium. hunc titulum Iudæi in fronte ſynagogæ ſuæ ſcribent: Templum impietatis factum de manubiis Chriſtianorum.

QVAM INDECENS A CHRISTIANIS SYNAGOGAM INSTAVRARI.

XC.

Quanto autẽ periculo inſtaurare quis tentaret incenſa ædificia Iudæorum, reuocat in memoriam quæ dicta ſunt ſuperius de prodigiis, quæ acciderũt ſub Iuliano conante iterum reædificare templum Hebræorum Hieroſolymis: addit præterea, longè his grauiora commiſſa

ſub

ſub eodem Iuliano à Iudæis inflammantibus pluribus in locis Chriſtianorum Eccleſias, quæ nos ſuperius alia occaſione retulimus. Ad poſtremum vero iniuſte agi conteſtatur, cum quid de Eccleſia vel ſacerdotibus decernitur abſq; Sacerdotum conſilio, atq; ait: *Certe ſi mihi parum ſides defertur, iube adeſſe quos putaueris Epiſcopos: tractetur, Imperator, quid ſalua fide agi debeat. Si de cauſis pecuniariis Comites tuos conſulis: quanto magis in cauſa religionis Sacerdotes Domini æquum eſt conſulas?* & denique hac tacita cōminatione, ſeu conteſtatione potius, apponit coronidem: *Ego certe quod honorificentius fieri potuit, feci, vt me magis audires in Regia: ne ſi neceſſe eſſet, audires in Eccleſia.* at quid in Eccleſia, niſi eum publicè redargueret? quod & poſtea fecit.

SACERDOTVM CONSILIO AGENDA CAVSA SACERDOTŪ.

XCI.

Hic modo illud admonendum exiſtimo: quia etſi non probet Eccleſia periclitari Chriſtianam modeſtiam in diruendis incendendisve Gentilium vel Iudæorum templis vel ſynagogis (vt ſuperius ſuo loco pluribus mōſtratum, atq; de his in Notis *a* actum eſt) extitiſſe tamen vidimus cōplures, qui priuato quodam diuini Spiritus inſtinctu id peragentes, cæſi, ab Eccleſia recepti ſunt inter martyres: itemq; alios, qui cum diruiſſent templum, & ipſum reædificare iuſſi, obtemperare noluerint, occiſi ſunt, in martyrum conſortium aggregatos; de quibus illam Theodoretus *b* affert rationem, nimirum parem eſſe impietatem idola Gentium adorare, & eiſdem templum ædificare. Attamen quod ad Iudæos ſpectat; ſcimus S. Gregorium ſæpius reſcripſiſſe *c*, nullum Iudæis negotiū faceſſendum à Chriſtianis, ſed eos benignitate potius ac beneficentia alliciendos ad fidem: adeo vt Panormitano Epiſcopo, qui ſynogogam Iudæorum vi abreptam in Eccleſiam conſecraſſet, iuſſerit eius perſoluere pretium *d*: ſed & aliam ſynagogam, in quam violenter Crux cum imagine Dei genitricis illata fuiſſet, inde ea auferri præcipiens *e*, liberam reddi voluerit. Quid ad hæc dicemus? equidem illud, quod vnus atque idem Spiritus eſt, ſpirans vbi vult, & quod vult: cuius opera interdum ex zelo, interdum vero ex manſuetudine in diuinis Scripturis nouimus commendata, quæ licet diuerſa, vnus tamen idemq; Spiritus eadem operatus ſit. Cum tamen nihil penitus à Sancto Gregorio factum eſſe reperiatur, quod ab Ambroſio abſque præuaricationis delicto fieri poſſe negetur: nam ablatam reſtitui ſynagogam, Gregorius tantummodo iuſſiſſe reperitur: nec ſic pretium alterius perſolui mandauit, vt alia ab illis ædificaretur, ſed ne (quod humanum quoque ius poſtulat) rerum ſuarum quiſquam diſpendium pateretur. Sed ad Ambroſium redeamus.

a *Not. in Ro. Mart. die 9. Apr.*
b *Theod. l. 5 c. 38.*
c *Greg. li. 1. ep. 34. & lib. 7. ep. 5. lib. 11. ep. 15 li. 12. ep. 18.*
d *Greg. li. 7. ep. 58.*
e *Greg. li. 7. ep. 5.*

XCII.

Cum Theodoſius, hic acceptis ab Ambroſio literis de reuocanda, quam emiſerat, iuſſione, adhuc cūctabundus id facere detrectaret: idem Ambroſius illud ipſum, quod fuerat comminatus, nempe niſi in Regia audiretur, fore, vt in Eccleſia ſpectante populo in eum dicturus eſſet, ſacerdotali libertate perfecit. *Reuerſus ſiquidem Mediolanum, poſito* (inquit Paulinus) *Imperatore in Eccleſia, de eadem cauſa tractauit in populo.* ac de baculo nuceo ex Hieremia ſecundum Septuaginta, dicendi ſibi præparans argumentum, quam ſalubris eſſet ſacerdotalis obiurgatio, pluribus demonſtrauit; de quibus ipſe ſcribit ad ſororem *f*. Atq; demum quam literis egerat, nec auditus fuerat, eandem ferme reperit orationem: & cum audiretur à populo, vehementi in eum inuectus eſt apoſtrophe, vim eidem addens ex perſona, quam fecerat, loquentis in eum Domini hiſce verbis *g*: *Ego te ex vltimo Imperatorem feci: Ego tibi exercitum inimici tui tradidi: Ego tibi copias quas ille aduerſum te exercitus ſui præparauerat, dedi. Ego inimicum tuum in poteſtatem tuam redegi: Ego de ſemine tuo ſupra ſolium regni conſtitui: Ego te triumphare ſine labore feci. Et tu de me inimicis meis donas triumphos? Cui deſcendenti de exedra, Imperator ait: Contra nos te poſuiſti hodie, Epiſcope. At ille reſpondens ait, non ſe contra ipſum, ſed pro ipſo fuiſſe locutum. Tunc Imperator: Re vera, inquit, dura præceperam contra Epiſcopum de ſynagoga reparanda. In monachos vero vindicandum eſſe, à Comitibus, qui in tempore aderant, dicebatur. Quibus Epiſcopus: Ego quidem cum Imperatore nunc ago: vobiſcum vero mihi aliter agendum eſt. Atque ita obtinuit, vt illa, quæ ſtatuta fuerant, reuocarentur. Nec prius ad altare accedere voluit, niſi fide ſua Imperator illum agere teſtaretur. Cui Epiſcopus: Ergo age fide tua. Reſpondit Imperator: Age fide mea. Qua ſponſione iterata, iam ſecurus peregit Sacerdos diuina myſteria. Hæc autem ſcripta ſunt in Epiſtola, quam ad germanam ſuam fecit, in qua tractatum inſeruit, quem eodem die habuit de baculo nuceo, qui à Propheta Hieremia viſus eſſe deſcribitur.* hæc Paulinus. Extat ipſa ad ſororem Epiſtola. Quæ autem idem mox ſubdit de clade Theſſalonicenſi, de eadem ſuo loco agendum erit.

QVÆ S. GREG. RESCRIPSIT DE IVDÆORVM SYNAGOGIS.

AMBROS. IN ECCLESIA CONCIONATVR ADVERSVS IMP.

f *Ambroſ. ep. 8 edit. Sixti.*
g *Pauli in vit. S. Ambroſii.*

XCIII.

Quid præterea Ambroſius eo tempore cum Theodoſio, quem ad ſequentis anni menſem Iunium illic conſediſſe dicemus: audi. Quod n. duobus (vt dictum eſt) reſcriptis Theodoſius Imperator, quæ à Maximo fuiſſent innouata, deſtruxit: inde accidit, vt mox legatio Romani Senatus nomine (licet Gentilium tantū ea molitio eſſet) ad Theodoſium Mediolani agentem peruenerit, qua peterēt, vt aram Victoriæ à Maximo redditam ſineret permanere, vbi reſtituta fuerat, in Capitolio. Iſta tunc audiens, mox interceſſit S. Ambroſius, coramq; Imperatore cauſam agens, ab eiuſmodi conceſſione eius animū penitus reuocauit. Id quidem ipſe mōſtrat illis verbis in Epiſtola ad Eugenium *h* poſtmodum ſcripta: *Poſtea, inquit, etiam clementiſſimo Imperatori Theodoſio coram intimaui, atque in os dicere non dubitaui: cui intimata Senatus legatione huiuſmodi, licet non totus Senatus popoſcerit; inſinuationi meæ tandem aſſenſionem detulit, &c.* Quid autem ſequenti anno, cum Romam pergens Symmachus Conſularis publica concione eadem ab Imperatore extorquere ſatageret, in eum Theodoſius decreuerit, dicemus ſuo loco inferius. Quod vero ad Sancti Ambroſij animi conſtantiam declarādam ſpectat: hic attexamus exemplum ab ipſo Ambroſio deſcriptum in libris Officiorum, quos poſt redemptos captiuos ipſe conſcripſit: ait enim *i*: *Meminiſtis ipſi, quoties aduerſus regales impetus pro viduarum, imo omnium depoſitis certamen ſubierimus. Commune hoc vobiſcum mihi recens exemplum Eccleſiæ Ticinenſis proferam quæ vidua depoſitum, quod ſuſceperat, amittere periclitabatur. Interpellante enim eo, qui ſibi illud Imperiali reſcripto vendicare cupiebat; clerici non tenebant auctoritatem; honorati quoq; & interceſſores dati non poſſe præceptis Imperatoris obuiari ferebant. legebatur reſcripti forma directior, Magiſter officiorū ſtabat, Agens in rebus imminebat. Quid plura? Traditum erat: tamen communicato mecum conſilio, obſedit Sanctus Epiſcopus ea conclauia, ad quæ tranſlatum illud depoſitum vidua cognouerat. Quod vbi non potuit auferri, receptum ſub Chirographo eſt. Poſtea iterum flagitabatur ex Chirographo. Præceptum Imperator iterauerat, vt ipſe per ſemetipſum nos conueniret. Negatum eſt, & expoſita diuinæ legis auctoritate, & ſerie lectionis, & Heliodori periculo, vix tandem rationem Imperator accepit. Poſt etiam tentata fuerat obreptio. Sed præuenit Sanctus Epiſcopus, vt redderet viduæ, quod acceperat. Fides interim ſalua eſt: oppreſſio non eſt formidini; quia iam res, non fides periclitatur.* hæc Ambroſius, ſcribens plane iſta, cum adhuc pro eadem pecunia nouæ quærerentur nouo colore artes.

AMBROS. RVRSVS RESISTIT GENTILIBVS ARAM VICTORIÆ PETENTIBVS.

h *Ambroſ. ep. 11. edit. Sixti.*

DEPOSITVM VIDVÆ CONTRA RESCRIPTA IMP. AMBROSIVS SERVAT.

i *Amb. Off. li. 2. c. 29.*

XCIV.

Hoc item anno Cynegium, qui vna cum Conſulatu Præfecturam quoq; Prætorij adminiſtrabat, ex hac vita migraſſe, auctor eſt Zoſimus *k*, in eiusq; locum Tacianum fuiſſe ſuffectum. Porro ad eundem Cynegium in eodem agente magiſtratu, pro ſchiſmaticis, quos putauit eſſe Catholicos, eiuſmodi à Theodoſio reſcriptum datum eſſe legitur: extat ipſum in libello Marcellini ac Fauſtini ſchiſmaticorum deſcriptum his verbis:

k *Zoſimus lib. 4.*

XCV.

Salue Cynegi chariſſime nobis. Etſi nulla humanis pectoribus maior, quam diuinæ legis debet eſſe reuerentia, nec adijci quicquam ad eandem poſſit, cuius ambitioſa præſtantia mundi terræq; moderatrix omne, quod ſub nobis eſſe voluit, fauore omnipotentis Dei propitiata cuſtodit: tamen per Fauſtinum & Marcellinum pleniſſimos fidei Sacerdotes interpellata clementia noſtra, veriti ſumus, niſi per nos nihil fuiſſet reſponſum petentibus, ne videremur annuere iis, qui diuinæ legi, cui ſeruimus, contra propoſitum noſtrum aliquid addidiſſent. Atq; adeo ita vtrunque moderamur, vt petitionem, quæ eſt oblata, veneremur, fides autem nihil ex

RESCRIPTVM THEODOSII PRO FAVSTINO ET MARCELLINO PRESBYTERIS.

noſtro

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

noſtro arbitrio optemus, vel iubeamus adiungi. Nemo vnquam tam profanæ mentis fuit, qui cum ſequi Catholicos doctores deberet; quid ſequendum ſit, doctoribus ipſe conſtituat. Et ſane probabilis & iuſta laudatio precum eſt, quæ omnem prope ſeriem hæreticæ ſuperſtitionis, quæ contraria eſt fidei Catholicæ, ordinemq; complexa eſt. Nam & vnde orta, & quo prouecta auctore fuiſſet, aperuit. Quippe cum perſuaſu quorundam, totius ſeculi antiquitate mutata, acti pro fide in exilium innocentes vitam cum ſumma laude poſuerunt. Sed circa eos non eſt dilata vltio, qui inſidiati bonis moribus, & cœleſtibus inſtitutis pauliſper ex contentione, non fide, ſed factione multorum mentes deteſtanda inſinuatione peruerterent.

XCVI. DE GREGORIO ET HERACLIDE EPISCOPIS.

Nam vſque adeo omnipotentis Dei mota patientia eſt, vt pœna quæ criminoſis poſt facta debetur, extemplo omnia ante facta ſentirent. Sed ne hoc quidem facto conuerti ad præceptum Dei, flectique potuerunt. Catholicos occultis molitionibus vrgent, inſequuntur, oppugnant: tanta perſeuerantia erroris eſt, vt cum aliis diuerſæ obſeruantiæ ſectatoribus quotidie peccare malint, quam cum Catholicis recta ſentire. In quo petentium laudanda illatio eſt, qui communicantes Gregorio Hiſpanienſi, & Heraclidæ Orientali ſanctis ac laudabilibus Epiſcopis, optant in fide Catholica ſine oppugnatione alicuius ac moleſtia viuere, nulliq; appetentum inſidiis, circumuentionibuſq; pulſari: quippe quibus placeat ſuſceptam ſemel fidem omni cum religione ſeruare. Sic itaque inuiolatum quicquid eſſe meruit æternum. Non conuentio aliquid, non appetitio, non fraus attendat aliena. Vtantur quo in loco voluerint propoſito ſuo, vtantur ad Catholicam fidem amore diuino. Cynegi parens cariſſime & amantiſſime, ſublimitas tua præceptum noſtræ ſerenitatis, quo fidem Catholicam omni fauore veneramur, & ſine qua ſalui eſſe non poſſumus, ita iubeat cuſtodiri, vt Gregorium & Heraclidem ſacræ legis Antiſtites, cæteroſq; eorum conſimiles Sacerdotes, qui ſe parili obſeruantiæ dederunt, ab improborum hominum atque hæreticorum tueatur & defendat iniuriis. Sciantq; cuncti id ſedere animis noſtris, vt cultores omnipotentis Dei, non aliud, niſi Catholicos eſſe credamus. hucuſque reſcriptum, abſque die tamen & Conſule. Quidnam? fauit ne Theodoſius Imperator ſchiſmaticis? minimè gentium. Attende rerum geſtarum ordinem.

XCVII. FAVSTINVS ET MARCELLINVS SCHISMATICI QVID AD THEODOSIVM.

Huius namque dandi reſcripti ea præceſſit occaſio, quod ijdem presbyteri Fauſtinus & Marcellinus ex ſchiſmate Vrſinici inhærẽtes ſchiſmaticis Luciferianis aduerſus Orthodoxos librum conſcripſiſſent, quem Theodoſio obtulerunt: quo lecto, idem Imperator vel ignorans ipſos fuiſſe ſchiſmaticos, vel quod perperam putaſſet reperiri fidẽ in ſchiſmate, cum & qui obtulerunt, in omnibus profiterẽtur ſeſe Catholicæ fidei defenſores, ob eamque cauſam plurimum vexari à Catholici, vel hæreticis Arianis: Theodoſius voluit ſuo eoſdem fouere reſcripto. Facile namq; fuit ea perſuadere Imperatori, vtpote homini puræ ſinceræq; fidei, ac Catholicæ veritatis ſtudioſo, quam ijdem Luciferiani ſchiſmatici tantopere affectabant. Res ſic ſe habuit, donec hæc ipſa Epiſcopis Catholicis innotuere: qui cum quod verum eſſet, Theodoſio ſignificaſſent, omnes ipſorum conatus prorſus irritos reddiderunt. Meminit horum libelli a Gennadius his verbis: *Scripſit,* Fauſtinus ſcilicet, *librum, quem Valentiniano & Theodoſio & Arcadio Imperatoribus* (his tribus enim liber inſcriptus erat) *pro defenſione ſuorum cum Marcellino quodam presbytero obtulit. Ex quo oſtenditur Luciferiano ſchiſmati conſenſiſſe: quia Hilarium Pictauienſem & Damaſum Vrbis Romæ Epiſcopos in eodem libro culpat, quaſi male conſuluerint Eccleſiæ, quod præuaricatores Epiſcopos in communionem & Sacerdotium, pacis recuperandæ gratia, recepiſſent: quod Luciferianis ita diſplicuit recipere Epiſcopos, qui Ariminenſi Concilio Arianis communicauerant, quomodo Nouationis Apoſtatas pœnitentes.* hæc Gennadius.

a Gennad. de Scrip. Eccl. c. 16.

XCIIX. LVCIFERIANVM SCHISMA PENITVS DEFICIT.

Par eſt credere, iiſdem ſchiſmaticis aduerſatum eſſe inter alios S. Ambroſium, quos fratrem Satyrum iam ante vitaſſe ſciret, vt ſuperius ſuo loco demonſtratum eſt. Cum autẽ quæ duo iſti presbyteri mendaciorum officina caligine ingeſſerunt, à luce veritatis redargura, manifeſte cum Theodoſio, tum cæteris omnibus innotuere, mox omne ipſorum conſilium diſſipatũ, & ſchiſma diſciſſum penitus fuit, adeo vt poſthac nulla amplius mẽtio reliqua fuerit Luciferianorum ſchiſmaticorum: qui vero apud eos ſanioris fuere conſilij, compage vnitatis ac pacis Eccleſiæ Catholicæ coniuncti ſunt, vt inter alios Gregorius Bæticus, qui copulatus Eccleſiæ, charitatis ſanctæ vegetatus irriguo, euaſit æquè ſanctiſſimus, vixitque poſthac cõplures annos: nam anno Domini treceteſimo nonageſimo ſecundo, quo ſcripſit S. Hieronymus volumen de Scriptoribus Eccleſiaſticis, de eodem Gregorio adhuc ſuperſtite agit his verbis: *Gregorius Bæticus Eliberi Epiſcopus vſq; ad extremam ſenectutem diuerſos mediocri ſermone tractatus compoſuit, & de fide elegantem librũ, qui hodie quoq; ſupereſſe dicitur.* hæc Hieronymus.

XCIX. GREGORII BÆTICI ET ALIORVM HISPANORVM SCRIPTA.

Scripſit etiam idem Gregorius librum de Trinitate, qui extat ad Gallam Placidiam titulo prænotatus. Sed adiungamus huic opportunè alios, quos eadem prouincia viris clariſſimis fertilis hoc eodẽ tempore habuit Eccleſiaſticos tractatores, vt in primis qui in eodem quoque argumento verſatus eſt Seobadius, qui & ipſe de Trinitate contra Arianos commentarium edidit, & alia opuſcula, æqualis plane Gregorij: nam & de ipſo tradit S. Hieronymus, in vltima ſenectute adhuc in humanis agere dicto anno Dñi treceteſimo nonageſimo ſecũdo, cum de eo atq; aliis ipſe ſcriberet. Pacianus quoque tunc floruit Epiſcopus Barcinonenſis caſtitate & eloquentia cõmendatus, cuius eſt inter alia lucubratio illa nobilis aduerſus Nouatianos; qui in vltima & ipſe ſenectute conſtitutus, ſub Theodoſio mortuus eſt ante dictum Domini annum; vt idem Hieronymus profitetur: ad cuius filium Dexterum Præfectura Prætorij inſignitum idem Hieronymus (vt dicemus) ſcripſit librum de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Haud pridem autem, nempe adhuc ſuperſtite Valentiniano, deſierat ex hac vita Aquilius Seuerus nobilis ingenij & generis homo. cuius idem S. Hieronymus in eodem commentario meminit. Hi claruerunt temporibus his in Hiſpania fide Catholica & eruditione ſpectati.

C. GALLA PLACIDIA PRO GALLA AVG.

Vt autem ad Gregorium Bæticum, à quo digreſſa eſt, oratio reuertatur: in cõmentario de Trinitate ab ipſo inſcripto ad Gallam Placidiam, ſubdubito ne nomen Placidiæ ab aliquo rerum ignaro ac pariter nominum fuerit ſuperadditum. Siquidem Galla Placidia filia fuit Gallæ ſororis Valentiniani, Iuſtinæ filiæ, & vxoris Theodoſij, Honorij vero Imperatoris ex patre ſoror: Gallam autem ipſam eius matrem anno ſuperiori Theodoſio nupſiſſe diximus, ad quam potius exiſtimo ſcriptum fuiſſe librum nempe ad Gallam Auguſtam eiuſmodi eruditione maximè indigentem, quippe quæ matre Ariana genita, in Ariana hæreſi ab eadem educata fuerit. Vt autem ad huius filiam tunc lactentem Gallam Placidiam Gregorius ſcripſerit, nulla ratio perſuadet, nec auctoritas ſuffragatur: cum præſertim ipſa (vt habet operis præfatio) dicatur ab eodem Gregorio ex perſona hæreticorum illum expetijſſe cõmentarium, ſcriptis ab eiſdem ad eam literis, & propoſitis quæſtionibus. Clauſiſſe vero diem extremum Gregorium in Eccleſia Catholica magno nomine ſanctitatis, indicãt publica Eccleſiæ Catholicæ monumenta, in quibus adſcriptum inter ſanctos nomen eius anniuerſaria celebritate recolitur b.

b Martyrol. Rom. die 24 April.

CI. DE CHROMATII, HELIODORI, ET HIERONYMI EPISTOLIS COMMENTICIIS.

Fertur Chromatij Epiſcopi Aquileienſis & Heliodori Epiſcopi Altinenſis nomine Epiſtola ad S. Hieronymum ſcripta, qua dicitur hoc anno, ſimulac Theodoſius Imperator Mediolanum ingreſſus eſt, conuocaſſe ad ſe omnes Italiæ Epiſcopos, quorum arbitrio decerneretur cauſa quorundam Arianorum Epiſcoporum: in quo Præſulum conuentu laudatus traditur ab eodem Imperatore alius Gregorius Epiſcopus Cordubenſis, quod diebus ſingulis etiam ieiunij tempore illorum martyrum memoriam recoleret, quorum natalitia contigiſſent; deque his ipſos ad Sanctum Hieronymum dediſſe litteras, quibus eum rogarent, vt Martyrologium ſcriberet: cui quidem Epiſtolæ veluti ad eam redditæ ab eodẽ Hieronymo ad ipſos litteræ ſubijciuntur. Quæ omnia vt ſpuria demonſtrata reiecimus, confutauimuſque in noſtra de Martyrologio Romano tractatione, quam Notis

ad ipſum additis præfiximus ; tu ipſam conſule.

CII. At ſicut illas vt ſpurias iure reſpuimus; ita econtra meſtro affirmamus ipſum S. Hieronymum perbreuem ſanctorum collectioné elaboraſſe, eamq; ad eoſdem Epiſcopos miſſam toto Chriſtiano Orbe vulgatam eſſe, de qua Caſſiodorus hæc habet *a*: *Vitas Patrum, confeſſiones Fidelium paſſiones martyrum legite conſtanter, quas inter alia in Epiſtola Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum deſtinata, procul dubio reperitis, qui per totum Orbem terrarum floruere, vt ſancta imitatio vos prouocans ad cæleſtia regna perducat.* hæc ipſe. quæ quidem Hieronymi lucubratio nonniſi poſt annos quatuor dici pōt ab eo elaborata : nam cum poſt annos quatuor (vt dictum eſt) ſcripſerit librum de Viris Illuſtribus, in cuius fine recenſens omnia ſua vſque ad illud tempus ſcripta, cum eius operis nullam penitus mentioné habuerit; vtiq; nonniſi poſtea opus illud elaboraſſe dicēdus eſt. Sed cum eius Epiſtola libello præfixa neſcio quo caſu amiſſa deſierit, duas illas ſuppoſuit imprudens, ne improbus dicam, effictor.

a Caſſiodo. Inſt. diuin. lect. c. 32.

CIII. Hoc eodem anno, ſub Conſulatu videlicet Theodoſij ſecundo, Palladius Galata (vt ipſe teſtatur *b*) Alexandriā petiit: qui tum ex iis, quæ ibi eremum Ægypti peragratus vidit, tum ab aliis audiuit, ſcripſit poſtea commentarium ad Lauſum Præfectum; quam ob cauſam eundē librum interdum Lauſiaca appellarunt, cui & titulus ille præfixus alicubi reperitur, vt Paradiſus Heraclidis nominetur. Manſit hic in eremo cum Euagrio Pontico aliquot annis (de triennio ibi confecto ipſe *c* meminit) Porro Euagrij Pontici conſuetudine, Origenis erroribus imbutus eſt. Fuit Euagrius (vt dictum eſt) origine Iberus citra Pontum Euxinum, quem ob id Hiperboritam appellat ſanctus Hieronymus : qui à Sancto Baſilio lector ordinatus, à Gregorio vero Nazianzeno Cōſtantinopoli factus diaconus, Nectario relictus; inde cum diuino impulſu coactus eſſet recedere, Hieroſolymam ad Melaniam ſe contulit : vbi corporis mala valetudine diu affectus, pœnitentia ante actæ vitæ ductus, ex clerico monachus redditus, in Ægyptum profectus in Nitriæ monte monaſticā vitam exercuit ad decimumſextum vſq; annum, prout idem qui illi inhæſit Palladius *d* tradit. Mirati ſumus aliquem dubitare, num hic Palladius idem ſit cum illo, quem fuiſſe natione Galatam & profeſſione Origeniſtam, Sanctus Hieronymus tradit; cum idem ipſe Palladius eo commentario id profiteatur his verbis *e*: *Reſpondi me eſſe peregrinum, & de Galatiæ partibus venire, & vnum ex Euagrij fratribus eſſe confeſſus ſum.* hæc ipſe. Porro ambos, Palladium ſcilicet & Euagrium, Origenis erroribus fuiſſe corruptos, non obſcurè tum Hieronymus, tum etiā Epiphanius affirmarunt.

DE PALLADIO GALATA ET EVAGRIO PONTICO.

b Pallad. Vit. SS. Pat. c. 1.

c Pallad. Vit. SS. Patr. c. 11.

d Pallad. eo. lib. c. 29.

e Pallad. c. 22.

CIV. At primum de Euagrio hæc Hieronymus *f*: *Euagrius Ponticus Hiberborita, qui ſcribit ad virgines, ſcribit ad monachos, ſcribit ad eam, cuius nomen nigredinis teſtatur perfidiæ tenebras* (ſugillat Melaniam ſeniorem) *edidit librū, & ſententias περὶ ἀπαθείας, quam nos impaſſibilitatem vel imperturbationem poſſumus dicere, quando numquā animus vllo perturbationis vitio commouetur; &, vt ſimpliciter dicam, vel ſaxum, vel Deus eſt. Huius libros per Orientem Græcos, &, interprete diſcipulo eius Ruffino, Latinos pleriq; in Occidente lectitant: qui librum quoque ſcripſit, quaſi de monachis, multoſq; in eo enumerat, qui numquam fuerunt, & quos fuiſſe ſcribit Origeniſtas, & ab Epiſcopis damnatos eſſe non dubium eſt, Ammonium videlicet, & Euſebium, & Euthymiū, & ipſum Euagrium, Or quoque, & Iſidorum, & multos alios, quos enumerare tædium eſt & iuxta illud Lucretij:*

At veluti pueris abſynthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flauoq; liquore:

ita ille vnum Ioannem in ipſius libri poſuit principio, quem & Catholicum & ſanctum fuiſſe non dubium eſt : vt per illius occaſionem cæteros quos poſuerat hæreticos Eccleſiæ introduceret. hæc Hieronymus ad Cteſiphontem aduerſus Pelagianos, quos ab eiuſmodi Origeniſtis fluxiſſe docet *g*. Theophilus *h* quoque in Epiſtola ad Epiphanium eorundē monachorum Origeniſtarum, nempe Ammonij, Euſebij, & Euthymij meminit.

f Hieron. ad Cteſiphon.

EVAGRIVS ORIGENISTA LAVDATOR ORIGENISTARVM.

g Hieron. in proœm. adu. Pelag.

h Apud S. Hier. ep. 67.

Cæterum aliis quoq; ſcriptis idem Euagrius magnam ſibi conciliauit æſtimationem : quam ob cauſam ab eis, qui Origeniſtarum errores minimè exploratos habuerunt, plurimum cōmendatur, & inter alios à Sozomeno *i*. Recenſet eius lucubrationes Gennadius *k*: nam præter Vitas Patrum, *ſcripſit*, inquit, *multa monachis neceſſaria, ex quibus iſta ſunt : Aduerſus octo principalium vitiorum ſuggeſtiones, quas aut primus aduertit, aut inter primos didicit, octo ex ſanctarū Scripturarum teſtimoniis oppoſuit libros, ad ſimilitudinem videlicet Domini, qui tentatori ſuo ſemper Scripturarum teſtimoniis obuiauit; ita vt vnaquæq; ſpecies vel diaboli, vel vitiatæ naturæ ſuggeſtionem contra ſe haberet teſtimonium. Quod tamen opus eadem ſimplicitate, qua in Græco inueni, iuſſus in Latinum tranſtuli. Compoſuit & anachoretis ſimpliciter viuentibus, librum centum ſententiarum per capitula digeſtum : & eruditis ac ſtudioſis, quinquaginta ſententiarum, quem ego Latinum primus feci: nam ſuperiorem olim tranſlatum, quia vitiatum per tempus & confuſum vidi, partim reinterpretando, partim emendando auctoris veritati reſtitui. Compoſuit & cœnobitis & ſynoditis doctrinam aptam vitæ communis, & ad virgines Deo ſacratas libellum competentem religioni & ſexui. Edidit & paucas ſententias valde obſcuras, & vt ipſe in his ait, ſolis monachorum cordibus cognoſcibiles, quas ſimiliter ego Latinis edidi. Vixit longa ætate ſignis & prodigiis pollens.* hæc Gennadius, qui erga Pelagianos & ipſe Pelagianus propenſior tribuit falſus auctor Euagrio ſigna atque prodigia : ſed hac ex parte fidelior Palladius *l* eius in eremo ſocius, qui res ab eo geſtas conſcribens, hæc de miraculis penitus ignorauit; non enim tacuiſſet tantas laudes amici, quem aliunde quæſitis laudandi argumentis ſummoperè celebrauit : idemq; ipſius lucubrationes numerauit.

CV.

EVAGRII SCRIPTA.

i Sozom. li. 6. c. 30.

k Gennad. de vir. illuſtr. c. 11.

l Pallad. in Lauſ. c. 13.

CVI. Citatur à Socrate *m* Euagrij commentarius, cui titulus præfixus erat, *Gnoſticon*: item alius de Vita aſcetica : ſed & aliorum ab ipſo editorum meminit. Sed qui indolentiam Stoicam in Eccleſiam introducere conatus eſt, hominēq; ſtatim ad culmen perfectionis euehi à ſe poſſe ijdem ſcriptis pollicebatur, eo nomine ab aliis deriſus eſt; nam inter alios hæc Ioannes Climax de eo: *Putauit Euagrius ſapientiſſimum ſe omnium alacritate ſenſus fieri; ſed fraudem paſſus, ſibi mentitus eſt miſer, inſipientiumq; inſipientiſſimus ex hoc ipſo oſtenſus eſt*, &c. hæc Climax. Cæterum in omnibus ſic Euagrius ſectatus eſt Origenis errores, de quibus ſuo loco dicturi ſumus, vt ſententia Hieronymi, Epiphanij, Theophili, & aliorum eundem perſpectum habentium Orthodoxorum, idem ipſe Pelagianis materiam præparauerit delirandi.

m Socra. li. 4. c. 18.

CVII. Sed & Palladius ei inhærens, eiuſdem quoque morbi contagine contabuit; de quo Hieronymus aduerſus Pelagianos agens, hæc habet : *Palladius ſeruilis nequitiæ, eandem hæreſim inſtaurare conatus eſt, & nouam tranſlationis Hebraicæ mihi calumniam ſtruere : num & illius ingenio nobilitatiq; inuidimus? nunc quoque myſterium iniquitatis operatur*, &c. Ob quam etiam cauſam S. Epiphanius eundem in Palæſtina iſta docentem deplorans, ait *o*: *Palladium vero Galatam, qui quondam nobis carus fuit, & nunc miſericordia Dei indiget, caue; quia Origenis hæreſim prædicat & docet : ne forte aliquos de populo tibi credito ad peruerſitatem ſui inducat erroris.* hæc & ipſe ſcribens ad Iohannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, cum idem Palladius iam deſeruiſſet eremum Nitriæ, & morbi cauſa (vt ipſe teſtatur *p*) abiiſſet in Palæſtinam; vbi aliquandiu moratus, hæreſes docebat Origenis: quem cauendum Epiphanius Iohannem eius loci Epiſcopum quam primum admonuit. Cum vero Origeniſtarum nullum alium nominet, niſi Palladium; certe, etſi alij eſſent eadem labe conſperſi; tamen non alium, quam ipſum id muneris ſubijſſe, vt Origenis deliramenta doceret, ſatis apparet. Quamobrem Origeniſtam illum, quem Sanctam Paulam tentaſſe Hieronymus ſcribit, neminem certe præter Palladium tunc in Palæſtina morantem fuiſſe conſpicio, de quo iſta in eiuſdem Paulæ Epitaphio habet *q*: *Tangam ergo breuiter, quo modo hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtar habuerit Ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere:*

DE PALLADIO GALATA.

n Hieron. Proœm. adu. Pelag.

o Apud Hier. ep. 60.

p Pallad. in Lauſ. c. 12.

q Hier. ep. 27.

QVÆ PALLADIVS CŪ PAVLA.

Quid

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In qua ætate reſurrecturi ſumus? ſi in ipſa, qua morimur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſi in altera, nequaquã erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus maris & fœminæ erit, aut non erit? Si erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio: ſi non erit, ſublata diuerſitate ſexus, eadem corpora non reſurgent: aggrauat a enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente Apoſtolo b: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Ex *quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas, & pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum ſanitate gauderent & parentum diuitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domos inopum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atq; corporibus quaſi carcere clauderentur.*

a Sap. 9.
b 1. Cor. 15.

CVIII. *Quod cum audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem; mihiq; incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens c: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi: &, Increpa d Domine beſtias calami, quæ ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuant in excelſum os ſuum: conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens, &c.* refert diſputationem tunc cum eo habitam, atq; ad poſtremum addit: *Ex quo die ita cœpit Paula hominem deteſtari, & omnes, qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce publica hoſtes Domini proclamaret.* hæc Hieronymus. Sic igitur à S. Hieronymo confutatus Palladius, in ipſum ſtylum conuertit, atque primum hæc de Paula aduerſus eundem S. Hieronymum in ſuo commentatio ad Lauſum effutijt e: *Multas fœminas vidi, plurimasq; tam viduas quam virgines noui, inter quas Paulam Romanam, matrem Toxotij, fœminam ad genus vitæ, quod eſt ſecundum ſpiritum, dexterrimo ingenio: cui quidem, quo minus ei ſe daret, impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optima indole ad genus vitæ perfectum, cum in eo multos, ne dicam omnes, longiſſimo poſt ſe interuallo videretur poſſe relinquere, ipſe inuidiæ motus ad ſuum peculiare viuendi inſtitutum pertraxit. Eius filia nomine Euſtochium in Bethlehem vitam adhuc monachalem exercet: quam quidem ego nunquam allocutus ſum: cæterum fertur inſigni eſſe pudicitia, & regere ſocietatem virginum quinquaginta.* hæc Palladius: manſiſſe autem ipſum in Palæſtina ſaltem vſque ad annum trecenteſimum nonageſimum ſecundum, inferius dicemus ex Epiſtola Epiphanij ad Ioannem.

c Pſal. 73.
d Pſal. 67.
e Pallad. in Lauſia. c. 29
QVÆ PALLADIVS IN S. HIERONYMVM.

CIX. At quid poſtea de Palladio? Accidit quidem vt recedens è Palæſtina in Bithyniam, Catholici hominis perſonam indueit, & inter Catholicos conſueſcens poſtea in Ioannis Chryſoſtomi Epiſcopi Conſtantinopolitani ſe amicitiã inſinuarit. Et vnde hoc, inquies, de conſuetudine cum Ioanne accepiſti? ex eo potiſſimum, quod fauit eidem Ioanni Chryſoſtomo, cui quidem non cõmunione Catholica tantummodo coniunctus, ſed & eidem fuit tolerantia malorum propinquus: nam quæ ob eiuſdem Ioannis defenſionem paſſus eſt, his verbis ipſe declarat f: *De Paleſtina autem ad prouinciam Bithyniam veni: in qua neſcio quo modo, vtrum ſtudio hominum, an voluntate diuina (hoc Deus nouit) Epiſcopus vltra meritum meum factus ſum. In quo tempeſtatis illius, quæ ſub Sancto Ioanne commota eſt, interfui malis & per decem menſes in obſcuriſſima cellula occultatus, cœpi illius ſancti dicta reminiſci, &c.* Quo etiam tempore, cum vigeret vehementior in eundem Chryſoſtomum perſecutio, ex Oriente recedens, Romam ſe cõtulit ad Innocentium, à quo vna cum aliis exceptus eſt. Et vnde hæc, dices. Teſtatur id ipſe, cum de Piniano atq; eius coniuge Melania Iuniore, à quibus exceptus in Vrbe fuit, ſermonem habens, hæc ait g: *Ne nobis quidem certe, cum plurimi ſimul eſſemus, qui Romam propter beatum Epiſcopum Iohannem perrexeramus, exigua præſtiterunt; ſed dum in illis partib. degeremus, officioſiſſimo nos ſuſceperunt hoſpitio, largiſſimisq; ſumptibus, cum inde proficiſceremur, honorauerunt.* hæc ipſe.

PALLAD. MILITAT INTER CATHOLICOS
f Pallad. eo. lib. c. 22.
g Pallad. in Lauſiac. c. 19.

CX. Quando aũt id acciderit, expreſſum habes in dialogo de rebus eiuſdem S. Ioannis his verbis h: *Vix menſis effluxerat, cum Palladius quoque Epiſcopus Helenopoleos (eſt enim Helenopolis ciuitas in Bithynia, de qua ſuperius) abſque litteris venit, qui & ipſe fugiſſe dicebat veſaniam Principum: expreſſius autem atque ſignantius enarrauit omnia, ipſumq; exemplar edicti protulit, &c.* licet hunc, de quo agimus, Palladium diuerſum ab illo eſſe oporteat, qui in eo dialogo interloquitur: etenim tunc primum Romam ſe veniſſe dicit, cum ſub Zoſimo Papa pro pace Eccleſiarum ea functus eſt legatione. Sed quid tandem? ipſum foris pro tẽpore mutaſſe perſonam potius, quam animum impietate refertum, non leue argumentũ eſt, quod eo libro, quem poſt eas turbas cõſcriptum ab eo conſtat (nam in eo meminit de Melaniæ obitu, qui contigit poſt Vrbis Romæ excidium) Origeniſtas complures laudauit, ipſumque Euagrium Origenis erroribus infamatum ad cœlum euexit. Intelligis ex his, lector, ſatis periculoſas hoc tempore hæreſes excitari, quarum ſtudioſos eadem Origenis haurire atque aliis propinare venena eo magis pernicioſa, quo iidem viri magnæ doctrinæ & ſanctitatis nomine celeberrimi haberentur. Quis doctrina æqualis Didymo, qui primus Origenem ſuum nondum expiatum ſordibus Alexandriæ tanquam idolum erexit? cui thus incauti adoleuere Melania ſenior atque Ruffinus, Euagrius atq; Palladius, necnon nominati ſuperius anachoretæ: quibus poſtea inhærens Pelagius & ipſe monachus, maiore acceſſione impietatis nouæ hæreſis auctor factus, non amplius inter gregales militauit Origeniſtas, ſed ipſe ſibi nomen conciliauit hæreſiarchæ, de quo ſuo loco pluribus atque ſæpius agendum erit. Vide, quam periculoſum ſit extra lineam Catholicæ puritatis efferre pedem, licet quis magnorum virorũ tuta ſe putet ſequi veſtigia: ſed illud tutum, antiquum Eccleſiæ ſeruare depoſitum, traditionibusq; inhærere, nouantiumque omnes voces, tanquam ſerpentum ſibilos & terrificos luporum vlulatus horreſcere. *Erant enim* (inquit Vincentius i) *horum omnium verba illa faſtu & arrogantia plena: Nobis auctoribus, nobis principibus, nobis expoſitoribus, damnate, quæ tenebatis, tenete, quæ damnabatis, reijcite antiquam fidem, paterna inſtituta, maiorum depoſita; & recipite,* noſtra videlicet. *quænam illa tãdem? horreo dicere: ſunt enim tam ſuperba, vt mihi non modo affirmari, ſed ne refelli quidem ſine aliquo piaculo poſſe videantur.* ſed de his ſuo loco dicendum.

PALLADII ROMAM ADVENTVS
h Extant tom. 1. Ioã. Chryſoſt. edit. Pariſ. ed. 10.
EX ORIGENISTIS PELAGIANI.
i Vincent. Lirin. cont. hæreſ. c. 14.

IESV CHRISTI
Annus 389.

SIRICI PAP. Annus 5. | VALENTIN. 14. THEODOSII 11. IMPP.

I. TIMASIO atq; Promoto Conſulibus aperitur annus Domini trecenteſimus octogeſimus nonus, quo S. Auguſtinus cum hiemaſſet Romæ, expectata opportuna tutaq; nauigatione, ad Oſtia Tiberina deſcendens, inde ſoluturus in Africam, retardatur ſanctæ matris ægritudine: qua defuncta, perſolutis eidem poſtremis pietatis officiis, vna cum ſociis in Africam nauigauit. Id quidem in primis hoc anno contigiſſe, ipſius Auguſtini teſtificatione monſtratur, dum aduerſus literas Petiliani k agens affirmat, ſe poſt necem illatam Maximo tyranno in Africam remeaſſe. Cum vero conſtet ex his, quæ dicta ſunt, Maximi interitum contigiſſe anno ſuperiori, ſexto Kalendas Septembris, S. Monicæ vero obitus certus habeatur ex die natali ipſius in Eccleſiaſticis tabulis annotatus quarta Maij: vtiq; non ante præſentem annum Auguſtini reditus in Africam potuit contigiſſe. hæc de tempore. Quod vero ad ſanctiſſimæ fœminæ ex hac vita locum migrationis ſpectat: decuit plane ipſam iam voti cõpotem factam, de tanta victoria parta, in cœlis cum Angelis, quibus eſt gaudium ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, perenni gloria triumphare, & ad Romanum litus potius, quã in Africa relinquere ſacras carnis

S. AVG. REDITVS IN AFRICAM
k Aug. cõt. litt. Petil. lib. 3. c. 25.